

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านผู้เรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนยางวิทยาคม โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารจัดการศึกษา
 - 1.1 หลักการ แนวคิด การบริหารงาน
 - 1.2 แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วม
 - 1.3 แนวคิด การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 1.4 กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา
 - 1.4.1 การประชุมสัมมนา
 - 1.4.2 การนิเทศภายใน
2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
3. เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
5. บริบทของโรงเรียนยางวิทยาคม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารจัดการศึกษา

ในการบริหารจัดการศึกษานี้ครอบคลุมที่มาของหลักการ แนวคิดการบริหารงาน แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วม แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักการ แนวคิดการบริหารงาน

รูปแบบในการบริหารงานเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้มีนักวิชาการและองค์กรทางการศึกษาได้นำเสนอแนวคิดการบริหารงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งนายทองสุข รวยสูงเนิน ศึกษาในเทศก์ 9 สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาดูริบท เขต 1 ได้สรุปแนวคิดการบริหารงาน 6 แนวคิดไว้ในคู่มือปฏิบัติการ
การบริหารงานวิชาการที่ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู (2540 : 10-16) ไว้ดังนี้

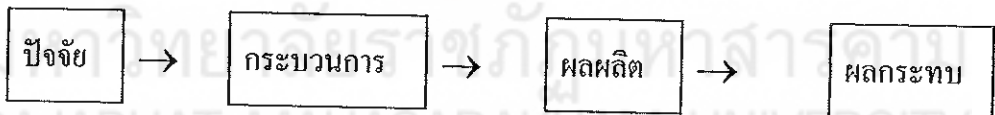
แนวคิดที่ 1 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ

ระบบที่กล่าวถึงในที่นี้มีความหมายสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ระบบที่เป็นหน่วย
ทำงานและระบบที่เป็นกระบวนการปฏิบัติงาน (กรมวิชาการ. 2539 : 7-12) ซึ่งมี
รายละเอียดของการบริหารงานอย่างเป็นระบบตามความหมายทั้ง 2 ส่วน สรุปได้ คือ

1. ระบบที่เป็นหน่วยทำงาน เป็นการมององค์กรหรือโรงเรียนในรูปของ
ระบบ ระบบตามความหมายนี้ เป็นการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบต่างๆ ของโรงเรียน
และมีจุดประสงค์เป้าหมายที่แน่นอนประกอบด้วยส่วนต่างๆ ของระบบดังนี้

- 1.1 องค์ประกอบในการทำงาน (ปัจจัย)
- 1.2 วิธีการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบ (กระบวนการ)
- 1.3 เป้าประสงค์ของงานที่ทำ (ผลผลิต)
- 1.4 คุณประโยชน์ที่พึงเกิดขึ้นจากการทำงาน (ผลกระทบ)

การบริหารงานอย่างเป็นระบบ จึงเป็นการจัดสภาพของหน่วยงานและงาน
ภายในหน่วยงานให้มีความสัมพันธ์กันเชิงเหตุผลเป็นขั้นตอนที่ส่งผลต่อเนื่องกัน ตั้งแต่
องค์ประกอบในการทำงาน (ปัจจัย) จนถึงผลปลายทาง (ผลกระทบ) ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

2. ระบบที่เป็นกระบวนการปฏิบัติงาน อาจเรียกชื่ออย่างอื่นอีกใน
ความหมายเดียวกัน เช่น การทำงานเป็นระบบ การทำงานเป็นกระบวนการหรือวิธีการเชิง
ระบบ เป็นต้น ลักษณะการทำงานเป็นระบบคือการทำงานที่มีขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง
ตั้งแต่เริ่มงานจน เสร็จสิ้นครบวงจรการทำงาน ขั้นตอนที่กำหนดอาจมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่
กับความซับซ้อนของงาน แต่ควรจะมีขั้นตอนสำคัญต่อไปนี้

2.1 ขึ้นกำหนดปัญหา หรือความต้องการที่จะพัฒนางานว่าต้องการ
พัฒนาอะไร มีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายอย่างไร

2.2 ^{ขั้น}วางแผนในการดำเนินการ เลือกวิธีการ เทคนิคที่จะพัฒนางาน
นั้นให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์

2.3 ^{ขั้น}ลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

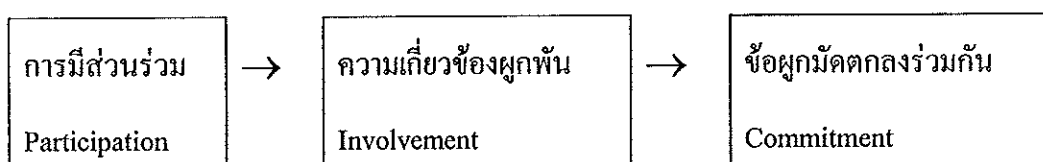
2.4 ^{ขั้น}ติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุงงาน สรุปผลงาน

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2533 : 37 - 47) ได้กล่าวถึงการทำงานอย่างเป็นระบบ
ในการนิเทศการศึกษาไว้เป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. ^{ขั้น}ตระหนักว่าต้องมีการพัฒนา
2. ^{ขั้น}รู้จุดที่จะพัฒนา
3. ^{ขั้น}รู้วิธีการพัฒนาในแต่ละจุด
4. ^{ขั้น}ลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด
5. ^{ขั้น}ตรวจสอบผลการปฏิบัติ
6. ^{ขั้น}ภูมิใจในผลงาน

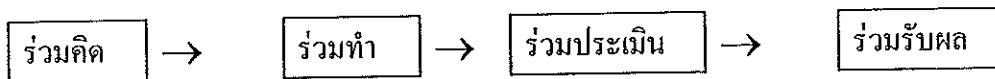
แนวคิดที่ 2 การบริหารแบบมีส่วนร่วมหรือการบริหารเชิงประสานสัมพันธ์

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการทำงานที่ยึดความเกี่ยวข้อง
ผูกพันร่วมกันของสมาชิกในองค์กร ในการคิดตัดสินใจการร่วมปฏิบัติงาน ให้ข้อเสนอแนะ
และการเป็นเจ้าของกิจการหรือรับประโยชน์ร่วมกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมพอสรุปได้ว่า
ความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันนี้เป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกันเกิดการทำงาน
เป็นทีม (Team Work) ทำให้มีการต่อต้านน้อยลง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและ
กัน ยอมรับความสามารถซึ่งกันและกันเกิดความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในองค์กร เป็นผลดี
ต่อการพัฒนางาน ระดับของการมีส่วนร่วมเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องาน ซึ่งมีระดับ
ความเข้ม ดังแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมนอกจากจะเป็นระดับของจิตใจแล้วยังมี ปริมาณของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการของการปฏิบัติงาน ซึ่งพอจะ เขียนเป็นแผนภาพของการมีส่วนร่วม ดังแผนภูมิที่ 4 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมตามกระบวนการปฏิบัติงาน

ระดับการมีส่วนร่วมนั้น ผู้บริหารจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ ผู้ร่วมงานให้มีบทบาท โดยการสร้างบรรยากาศในรูปแบบต่างๆ เช่นการไว้วางใจผู้ร่วมงาน การยอมรับฟังความคิดเห็น การใช้เทคนิค การตัดสินใจโดยกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกในองค์กร เวลา และสถานการณ์อีกด้วย ผู้บริหารจึงต้องรู้จัก วิเคราะห์คน วิเคราะห์สถานการณ์ ประกอบไปด้วย

มีหลักการสำคัญ 4 ประการที่เป็นพื้นฐานปรัชญาในการบริหารเชิงประสาน สัมพันธ์ หลักการเหล่านี้มุ่งพัฒนาสัมพันธภาพที่วางไว้ (กรมวิชาการ, 2543 : 26)

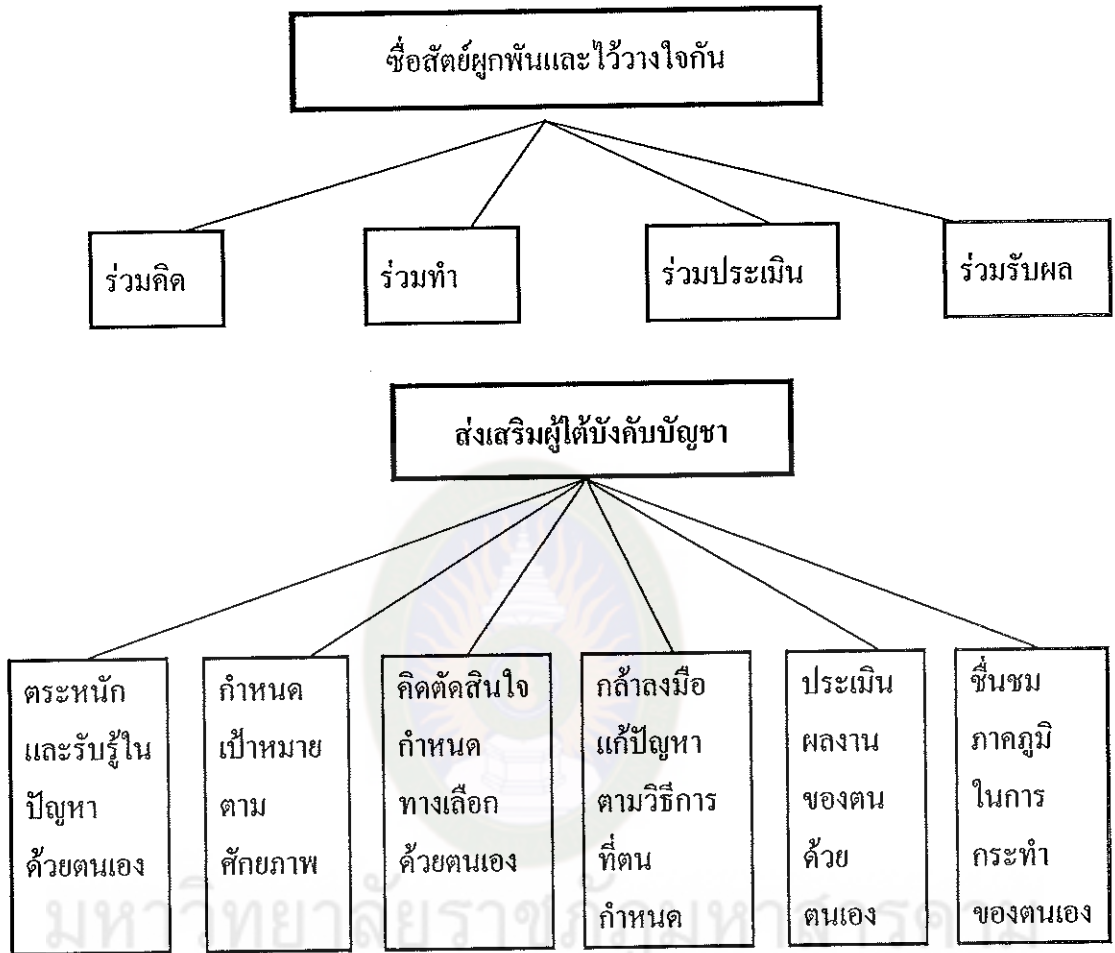
1. กระบวนการบริหารทั้งกระบวนการ สร้างขึ้นด้วยสัมพันธภาพ ที่ผูกพัน และไว้วางใจกัน ทั้งนี้ย่อมต้องอาศัยการเปิดเผยและความซื่อสัตย์ต่อกันระหว่างผู้บริหารและ ผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้ดีเพราะเขาเข้าใจตนเองและตนเองเข้าใจปัญหา ไม่ใช่เพราะปฏิบัติงานตามที่ถูกสั่งหรือบังคับให้ปฏิบัติงาน

3. การตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงานอย่างอิสระช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานภาคภูมิใจใน ผลงาน เพราะมนุษย์แสวงหาสิทธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าว่าถูกบังคับหรือชักจูงให้ ตัดสินใจ แม้ว่าผลของการตัดสินใจนั้นจะมีข้อสรุปตรงกับที่เขาได้คิดเอง ตัดสินใจเองก็ตาม

4. สร้างความไว้วางใจให้ผู้ปฏิบัติงานแก้ปัญหา ได้ด้วยตนเองโดยมี ผู้บริหารคอยให้ความช่วยเหลือ จงอย่าเป็นผู้แก้ปัญหาให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ถ้าบีบบังคับให้เขา แก้ปัญหาในฐานะผู้บริหาร เขาจะโกรธแค้นและไม่พอใจกับการแก้ปัญหานั้น ถึงแม้จะได้ผล ดีกว่าก็ตาม การบริหารแบบมีส่วนร่วมและเชิงประสานสัมพันธ์ สามารถที่แสดงรายละเอียด ได้ดังแผนภูมิที่ 5

การบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสานสัมพันธ์

แผนภูมิที่ 5 แสดงแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสานสัมพันธ์

ที่มา : กรมวิชาการ (2543 : 26)

แนวคิดที่ 3 การบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์หรือหลักการบริหารตามเป้าหมาย

(Managements by Objective)

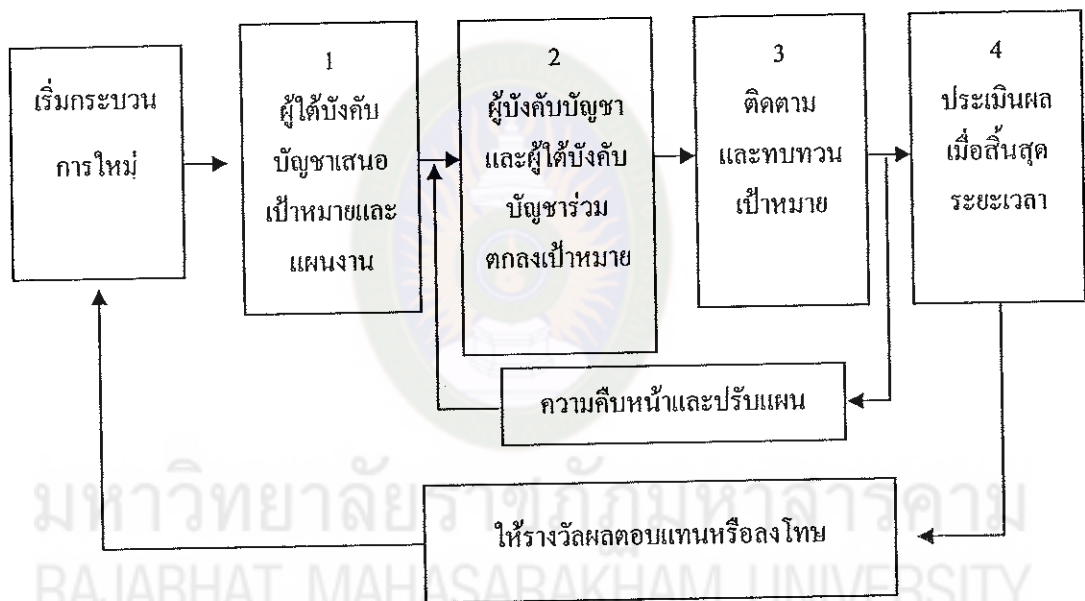
การบริหารแบบนี้มีประเด็นสำคัญที่การใช้เทคนิควิธีการวางแผนร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่ง ธงชัย สันติวงษ์ (2535 : 493) ได้สรุปความหมายของการบริหารงานตามเป้าหมายตามแนวคิดของ Gearge S. Ordione ไว้ว่า “การบริหารงานตามเป้าหมาย หมายถึง กระบวนการที่ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้ร่วมกันพิจารณากำหนดเป้าหมายต่างๆ โดยที่จะมีการกำหนดขอบเขตสิ่งที่ต้องรับผิดชอบใน

รูปของผลงานที่ต้องการให้ผู้ปฏิบัติรับไปและด้วยเป้าหมายที่ต้องรับผิดชอบในหน่วยงานนี้เอง ผู้ปฏิบัติจะใช้เป็นแนวทางสำหรับการประเมินผลของงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้วด้วย ”

กระบวนการของการบริหารตามเป้าหมาย ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การให้ผู้บังคับบัญชาเสนอเป้าหมาย
2. พิจารณาดกลงเป้าหมายร่วมกัน ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา
3. การติดตามและทบทวนเป้าหมายเป็นครั้งคราว
4. การประเมินผลเมื่อสิ้นสุดกำหนดระยะเวลา

จากกระบวนการบริหารตามเป้าหมายดังกล่าว เขียนเป็นแผนภาพกระบวนการบริหาร ดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 แสดงกระบวนการบริหารตามเป้าหมาย (Managements by Objective)

ที่มา : ชงชัย สันติวงษ์ (2535 : 56)

แนวคิดที่ 4 ยุทธศาสตร์แห่งความเป็นเลิศ

ยุทธศาสตร์ของการสร้างความเป็นเลิศจะมีจุดเน้นสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ (กรมวิชาการ. 2539 : 6-7)

1. การสร้างภาพของงานตลอดแนวให้ชัดเจน วิธีสร้างภาพของงานให้ชัดเจนนั้น จะมีแนวคิดเชิงระบบมาใช้กำหนดสภาพความสำเร็จของงานในแต่ละระดับเพื่อผู้วางแผนและผู้ปฏิบัติจะได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและประเมินงานควบคู่กันไป

โดยภาพความสำเร็จนั้นจะเชื่อมโยงกันเป็นระบบ

2. การมุ่งมั่นปฏิบัติจนเป็นผลสำเร็จ แนวทางของความสำเร็จอย่างหนึ่งคือการมุ่งมั่นปฏิบัติไม่ละวาง มีการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติให้ดีขึ้นอยู่เสมอตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติ “ทำไปปรับปรุงไป” กระบวนการทำงานที่สำคัญของการมุ่งมั่นปฏิบัติได้แก่ วิเคราะห์งานหาข้อบกพร่องอยู่เสมอ แสวงหานวัตกรรมหรือวิธีการใหม่ๆ มาใช้อยู่เสมอ ใช้และปรับปรุงนวัตกรรมหรือวิธีการจนประสบความสำเร็จสูงขึ้นอยู่เสมอ

โกวิท ประวาลพฤษย์ (2533 : 87-91) ได้กล่าวถึงการสร้างความเป็นเลิศว่า พื้นฐานความเป็นเลิศกำหนดไว้เป็น 2 ประการ คือ การกำหนดแนวนโยบาย และการสร้างบรรยากาศภายในองค์กร ทั้ง 2 อย่างนี้จะต้องได้รับการดูแลและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน การกำหนดแนวนโยบายนั้น ได้แก่ การนำเอาความต้องการของผู้รับบริการมาใช้กำหนดทิศทางของงาน การสร้างงานใหม่โดยคำนึงถึงพื้นฐาน ประสิทธิภาพ และความสำเร็จเดิมขององค์กร ส่วนการสร้างบรรยากาศนั้น ได้แก่ การทำให้บุคลากรยึดเป้าหมายเดียวกัน การพยายามสร้างความสามารถในหมู่บุคลากรให้ผลิตผลงานที่ดีขึ้นเรื่อยๆ และการสร้างความสำเร็จเสมอในการแสวงหา รักษา และพัฒนาผู้นำในทุกๆ ระดับของงาน นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะแนวทางที่จะส่งเสริมให้บรรลุความเป็นเลิศได้อย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. เลือกทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง
2. เลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด
3. ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า
4. มุ่งมั่นในจุดมุ่งหมายเป้าหมายของงาน
5. ปรับปรุงคุณภาพของงานด้วยตนเองอยู่เสมอ

แนวคิดที่ 5 กระบวนการพัฒนา

กระบวนการพัฒนางานโดยทั่วไป ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ ตามแผน การประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนอีกมาก กมล ภูประเสริฐ (2532 : 7-21) ได้แยกแยะกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็น 15 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

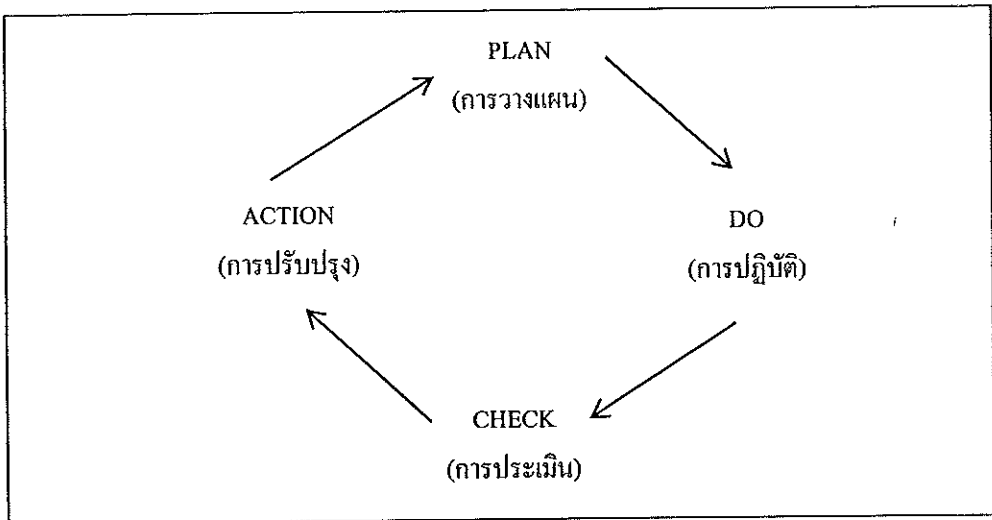
- ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
- ขั้นที่ 2 วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยในการพัฒนาคุณภาพ
- ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายคุณภาพในอนาคต
- ขั้นที่ 4 จำแนกจุดด้อย
- ขั้นที่ 5 กำหนดงานจากจุดด้อยที่แก้ไขได้

- ขั้นที่ 6 กำหนดความสำคัญของงาน
- ขั้นที่ 7 กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดในแต่ละงาน
- ขั้นที่ 8 เลือกแนวทางการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดในแต่ละงาน
- ขั้นที่ 9 ประสานงานต่างๆ
- ขั้นที่ 10 จัดทำโครงการหรือแผนปฏิบัติการหรือแผนพัฒนา
- ขั้นที่ 11 ทำความกระจ่างในงาน
- ขั้นที่ 12 ปฏิบัติงานตามแผน / โครงการ
- ขั้นที่ 13 ประเมินผลการปฏิบัติงาน
- ขั้นที่ 14 ประเมินผลรวมของงานทั้งหมด
- ขั้นที่ 15 รายงานผลการบรรลุเป้าหมายคุณภาพ

ทองสุข รวยสูงเนิน (2539 : 16-17) กล่าวว่า กรมวิชาการ ได้เสนอแนวคิดของกระบวนการพัฒนางานว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะในระดับโรงเรียนจะต้องเป็นโรงเรียนที่พัฒนาวิชาชีพครู ครูจะต้องใช้ยุทธวิธีในการสร้างความเป็นเลิศ ศึกษา ค้นคว้า ปัญหา ข้อบกพร่องของนักเรียน หาแนวทางพัฒนานักเรียนและแก้ปัญหาจนนักเรียนได้รับการพัฒนา ครูที่ถือว่าเป็นผู้พัฒนาวิชาชีพคือ ครูที่สามารถพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบมีกระบวนการในการดำเนินงาน ซึ่งเรียกว่า “กระบวนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ” สำหรับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ก็ควรปฏิบัติเช่นเดียวกับครู คือ ศึกษา ค้นคว้า ปัญหา ข้อบกพร่องของงาน หาแนวทางพัฒนางานที่ดีกว่า มาแก้ปัญหของงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายของโรงเรียน จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการบริหารงานอย่างเป็นระบบ หรือกระบวนการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

แนวคิดที่ 6 การบริหารระบบคุณภาพ

วรภัทร์ ภูเจริญ (2543 : 70-71) กล่าวว่า การทำงานที่เป็นระบบ คือ การทำงานที่เป็นแบบวงจร PDCA และมีการเขียนการทำงานนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร มีหลักฐานการทำงานให้ตรวจสอบได้ เป็นวงจรการทำงานที่ค้นพบโดย Edward Demming วงจร PDCA ถือว่าเป็นระบบการบริหารงานที่มีคุณภาพ และใช้กันแพร่หลายระบบหนึ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติงานตามแผน (Do หรือ Implement) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับ ไปปรับปรุงแก้ไข (Action) กระบวนการทำงานตาม วงจรนี้ จะมีการตรวจสอบควบคู่ไปกับการทำงาน ทำให้เกิดการปรับปรุงการทำงานตลอดเวลา เป็นการทำงานที่ต่อเนื่อง ดังแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 แสดงวงจร PDCA

วงจร PDCA เป็นวิธีการปฏิบัติงานที่มีการตรวจสอบการทำงานของตนเองอยู่ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งนี้สถานศึกษาอาจเคยทำการประเมินตนเองอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีแบบแผนหรือไม่มีระบบที่แน่นอนก็ได้ แต่จุดเน้นของการวิจัยนี้จะอยู่ที่ความพยายามพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการดำเนินการประเมินตนเองอย่างเป็นระบบ (Systematic Evaluation) โดยเฉพาะขั้นตอนของการตรวจสอบการทำงานของตนเอง (Check) เพื่อให้ผลการประเมินมีความน่าเชื่อถือภายใต้หลักฐานข้อมูลที่รองรับหนักแน่น (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2543 : 37)

จากการศึกษาหลักการบริหาร 6 แนวคิด และการบริหารระบบคุณภาพดังกล่าวสรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การบริหารในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาแนวคิด หลักการบริหารในหลายรูปแบบ และนำมาปรับใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพ โดยมีกระบวนการหลักที่เป็นระบบที่ต้องดำเนินการ คือ กระบวนการวางแผน ทำตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เป็นการทำงานในสภาวะปกติ โดยให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

1.2 แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วม

1.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญ ที่จะส่งผลให้การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ อย่างยิ่ง สำหรับความหมายการมีส่วนร่วมนั้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ยิวัดน์ วุฒิเมธี (2534 : 67) กล่าวถึง สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

Alastair T. White (1982 : 231) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ และมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่า หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินการกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด ปฏิบัติ และประเมินผลในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งต้องร่วมดำเนินการเป็นกระบวนการทุกขั้นตอนด้วยความรับผิดชอบ และมีผลประโยชน์จากผลการดำเนินงานอย่างเท่าเทียมกัน

1.2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะหรือประเภทของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

จูรีรัตน์ ภารา (2538 : 33) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ร่วมคิดวางแผน (Planning Participation) โดยมีส่วนร่วมในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

- 1.2 ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
 - 1.3 ร่วมคิดเสนอแนวทางแก้ปัญหา
 - 1.4 ร่วมกำหนดความต้องการของชุมชน
 - 1.5 ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม
 - 1.6 ร่วมเสนอโครงการ / แผนงาน / กิจกรรม
2. ร่วมดำเนินการ (Implementing Participation) ได้มีส่วนร่วมในเรื่อง

ต่อไปนี้

- 2.1 ร่วมแรงในการดำเนินงาน
- 2.2 ร่วมใจหรือการสนับสนุนให้กำลังใจ
- 2.3 ร่วมสนับสนุนทรัพยากร
- 2.3 ร่วมบริหารงาน เช่น ระดมทรัพยากร จัดสรรทรัพยากร

แก้ปัญหาและประสานงาน

3. ร่วมประเมินผล (Evaluation Participation) ได้มีส่วนร่วมในเรื่อง

ต่อไปนี้

- 3.1 ติดตามความก้าวหน้า ความสำเร็จ
- 3.2 สรุปผล
- 3.3 รายงานผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วม จากนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีหลายลักษณะหรือหลายประเภท เช่น จำแนกตามกิจกรรมตามขั้นตอน ตามระดับการมีส่วนร่วม หรือจำแนกตามลักษณะของการวางแผน ตามประเภทของผู้มีส่วนร่วม ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าจะมีส่วนร่วมในลักษณะใดก็ตามการมีส่วนร่วมจะเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินงาน และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

1.2.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

มีนักการศึกษากล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

ยิวัดน์ วุฒิเมธี (2534 : 12) กล่าวถึง หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า หลักความร่วมมือของประชาชนที่สำคัญยิ่งก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจังและจริงใจ ทั้งนี้ ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (Education) การร่วมพิจารณา (Consensus) และการตกลงใจร่วมกัน (Consent) ในการแก้ปัญหาหรือการวางโครงการต่างๆ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็เพื่อเป็นการให้

ประชาชนได้มีสิทธิและความเสมอภาคกันที่จะรับผิดชอบในสังคม ประชาชนจะมีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2538 : 19) ได้ศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติและระเบียบของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในส่วนที่ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาที่ภาครัฐดำเนินการ ปรากฏว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาจะมีอยู่ในลักษณะเดียวคือในรูปของคณะกรรมการ การเข้าร่วมในคณะกรรมการจะอยู่ในลักษณะผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความหมายถึง ข้าราชการในหน่วยงานอื่น ข้าราชการที่เกษียณแล้ว หรือประชาชนทั่วไป

ประยูร ศรีประสารณ์ และคณะ (2542 : 3) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดและบริหารการศึกษาว่า เป็นการเปิดโอกาส หรือจัดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการของหน่วยงาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน หรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดและบริหารการศึกษาในระดับกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด อำเภอ และสถานศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการบริหาร ซึ่งส่งผลให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทุกคนจะมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน และจะมุ่งมั่น ร่วมมือ อดทน ทำงานให้ดี เพื่อตนเองและหน่วยงาน โดยเฉพาะงานที่ทำเป็นงานที่ตรงกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วม แนวคิดการจัดการศึกษาที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญ ที่จะส่งผลให้การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพของสถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานจะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งครูผู้สอนที่เป็นบุคลากรในสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้เสียต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา คือ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้ให้การสนับสนุนคือ ศึกษานิเทศก์ ซึ่งบุคคล 3 กลุ่มดังกล่าว จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้สถานศึกษามีคุณภาพมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

1.3 แนวคิดการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management หรือ SBM) เป็นแนวคิดที่กำเนิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากผู้รับบริการไม่พึงพอใจในระบบการจัดการศึกษาและคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำ จึงมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารและจัดการศึกษาใหม่ โดยให้โรงเรียนเป็นฐาน และได้เชื่อมโยงแนวคิด SBM ที่เข้ากับการปฏิรูปการศึกษา และการกระจายอำนาจให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารตนเอง เช่นเดียวกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เช่น การบริหารคุณภาพทั่วองค์กร (TQM) ฯลฯ โดยเน้นการเสริมพลัง (Empower) ให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ลดช่องว่างระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้ปฏิบัติงานและลูกค้ำมีความพึงพอใจ รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ SBM จึงเป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

นอกจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ปัจจุบันหลายประเทศได้นำ SBM ไปใช้ เช่น ฮองกง ได้นำ SBM ไปใช้ในระบบการจัดการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2534 โดยเริ่มจากความสมัครใจจนประสบผลสำเร็จ แล้วจึงประกาศให้ทุกโรงเรียนในฮ่องกงบริหาร โดย SBM ภายในปี 2543 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1-2)

สำหรับประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 5 มาตรา 39 ได้กำหนดว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และมาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการบริหารโรงเรียนที่ให้ความสำคัญในเรื่องการกระจายอำนาจการบริหารจัดการตนเอง การมีส่วนร่วม และการประกันคุณภาพ

นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 ยังกำหนดว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้นสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด และมีภารกิจที่สำคัญยิ่งคือ การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงต้องตระหนักและมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารฐานโรงเรียน และการเป็นนิติบุคคล

ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

1.3.1 ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based – Management)

อุทัย บุญประเสริฐ (2539 : 154-156) ได้สรุปความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลังจากที่ได้ศึกษารูปแบบ SBM ของประเทศต่างๆ รวมทั้งหลักการสำคัญ 5 ประการของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบถ่วงดุล ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ก็คือการบริหารโดยคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียนั่นเอง

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545 : 12-13) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Base Management) หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการที่มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยสมบูรณ์ ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ มีอิสระในการตัดสินใจ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการโรงเรียนทุกด้านให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด รูปแบบบริหารควรอยู่ในรูปคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน โดยที่บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้รับรู้ รับทราบ และได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในกระบวนการจัดการอย่างทันเหตุการณ์ ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 32) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Base Management) ไว้ว่า SBM (School – Based Management หรือ Site - Based Management) หมายถึง การบริหารและจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือองค์กรหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียน ให้อำนาจโรงเรียน หน้าที่รับผิดชอบ มีความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ภายใต้คณะกรรมการโรงเรียน (School Board) หรือ School Committee หรือ School Council ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยมีส่วนร่วมและตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด

SBM ของสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นหลัก คณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลกลุ่มใดมากที่สุด กลุ่มนั้นก็เป็นหลัก เช่น ครูเป็นหลัก ผู้บริหารเป็นหลัก ชุมชนเป็นหลัก ซึ่งสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 บริหารแบบเพื่อนร่วมวิชาชีพ โดยครูเป็นหลัก มีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย มีการมอบอำนาจตัดสินใจให้ครูมาก สำหรับโรงเรียนเล็กอาจใช้ครูทั้งโรงเรียนในการตัดสินใจ ส่วนโรงเรียนใหญ่จะเลือกเฉพาะผู้แทนครู

รูปแบบที่ 2 บริหารโดยการนำของผู้บริหาร โดยผู้บริหารเป็นหลัก อาจมีการปรึกษากับครูและผู้เชี่ยวชาญบ้าง

รูปแบบที่ 3 บริหารโดยคณะกรรมการผู้ปกครอง โดยชุมชนเป็นหลัก คณะกรรมการดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินใจมากที่สุด

รูปแบบที่ 4 บริหารโดยคณะกรรมการ SBM โดยครูและชุมชนเป็นหลัก แต่จะรับผิดชอบเฉพาะด้าน มีอำนาจในการตัดสินใจเฉพาะเรื่อง เช่น คณะกรรมการ SBM สำหรับดูแลเรื่องเด็กพิการ เด็กพิเศษ คณะกรรมการ SBM สำหรับดูแลเรื่องการบริหารงบประมาณ เป็นต้น

สนานจิตร์ สุคนทรทรัพย์ อุทัย บุญประเสริฐ และเอกชัย กี่สุพันธ์ (2532 : 8-9) ได้สรุปความหมายของ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ แนวคิดทางการบริหารที่มุ่งใช้โรงเรียนเป็นองค์กรหลักในการพัฒนา หรือปฏิรูปการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีแนวคิดหลักบางประการของ SBM คือ เน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาไปยังโรงเรียน เมื่อสถานศึกษาได้รับอิสระก็ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อให้ตรวจสอบ เพราะฉะนั้นระบบที่จะต้องตามมา คือ ระบบการแสดงความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (Accountability System) จุดเน้นประการที่สองที่สำคัญมากก็คือ เรื่องการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมนี้ผู้ที่มีส่วนร่วมจะกว้างขวางมาก เรียกรวมๆ ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จุดเน้นประการที่สาม คือ เรื่องของภาวะผู้นำ ซึ่งเน้นมากกว่า ผู้นำต้องเลิกใช้ภาวะผู้นำแบบชี้หน้า แต่ต้องหันไปใช้ภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน

กล่าวคือต้องถอยหลังไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าผู้สั่งการที่สำคัญคือ SBM เน้นการพัฒนาทั้งระบบ ที่เรียกว่า Whole School Approach ดังนั้นการพัฒนาในเรื่องหลักสูตร พัฒนาในเรื่องการเรียนรู้ อะไรก็ตาม จะยังไม่เป็น SBM จนกว่า

จะจัดระบบทั้งระบบให้เป็นการบริหารแบบ SBM นั่นคือ ต้องมีการปรับทั้งระบบให้เป็นการบริหารแบบ SBM นั่นคือ ต้องมีการปรับทั้งในเรื่องโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรควบคู่กันไป ซึ่งผลจากการใช้แนวคิดนี้ สิ่งที่ชัดเจนคือ SBM ในแต่ละสังกัดหรือแม้แต่ในสังกัดเดียวกัน อาจไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน ดังนั้น ความต่างจะมีได้ตั้งแต่จุดหมายในงานและวิธีดำเนินการ

1.3.2 หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 155-156) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) โดยทั่วไป ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมี ความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น
3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายบางแห่งก็ให้วัด หรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมาก็มีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญต่างๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง
4. หลักการบริหารตนเอง (Self-Managing) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้ โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนร่วม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การมีส่วนร่วมกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมาย แล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเองโดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบใน

การดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการหลากหลาย ด้วยวิธีการที่แตกต่างแล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 4-6) ได้เสนอแนะการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และหลักการสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน กล่าวคือ สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการศึกษา ดำเนินการโดยผู้อำนวยการสถานศึกษา กำกับ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพที่จะใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้การบริหารด้านการเรียนการสอนมีคุณภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีอำนาจการบริหารอย่างมาก ทั้งอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายและรับมอบจากผู้มีอำนาจ โดยต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แสดงผลความก้าวหน้าในการบริหาร โรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด ยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินการดังกล่าว เรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการปฏิรูปการศึกษาหลายประเทศ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย การบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหลักการสำคัญและกรอบแนวความคิด ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สามารถตัดสินใจดำเนินการได้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด

2. หลักการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (School Centre) โรงเรียนจะเป็นหน่วยงานบริหาร ไม่ใช่ถูกบริหาร โรงเรียนจะเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพของเด็ก สามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ทิศทางการวางแผนจัดการศึกษาของตนเอง ที่สอดคล้องกันทั้งในระดับส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา ท้องถิ่น และชุมชน

3. หลักการมีส่วนร่วม (Collaboration, Participation) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการบริหาร การตัดสินใจ และการจัด

การศึกษา ทำให้เกิดความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

4. หลักการพึ่งตนเอง (Self Management) เน้นให้โรงเรียนมีระบบการบริหาร ตนเอง มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นจุดหมายของโรงเรียนตรงกัน สามารถบูรณาการสถานะของท้องถิ่นกับโรงเรียน มาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความภูมิใจ

5. หลักการประสานงาน (Coordination) สามารถประสานงานกันได้ทุกระดับทั้งแนวตั้งและแนวนอน เป็นกิจกรรมที่ต้องเน้นความเข้มแข็ง ทั้งการสร้าง ความเข้าใจระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และบุคคลภายนอก รวมทั้งการประสานงาน แสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ทั้งทรัพยากรและเทคนิควิธีการใหม่ๆ

6. หลักความต่อเนื่องและหลากหลาย (Continuity and Diversity) การบริหารจำเป็นต้องมีความต่อเนื่อง ใช้เวลา รวมทั้งการใช้เทคนิคการบริหาร จะต้องมีความหลากหลายและ สอดคล้องกัน มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน สามารถปรับใช้การบริหารตามสถานการณ์ที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้

7. หลักการพัฒนาตนเอง (Self-Improvement) โรงเรียนจะต้องพัฒนาไปสู่องค์กรการเรียนรู้ (Learning Organization) พัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนา ทั้งพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ พัฒนาบุคคล พัฒนาทีมงาน โดยนำองค์ประกอบเหล่านี้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษานั้นๆ

8. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาจะกำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐานและจะมีองค์กรตรวจสอบคุณภาพ ทั้งนี้จะเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

หลักการในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงหลักธรรมรัฐ หรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ทั้ง 6 ประการ มาประกอบการบริหารด้วย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความโปร่งใส และหลักความคุ้มค่า โดยจะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียน ในด้านความรู้ ความสามารถและการจัดทรัพยากรในโรงเรียน

1.3.3 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโรงเรียนโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน หรือการบริหารแบบฐานโรงเรียนนั้น จะไม่มีรูปแบบเป็นการเฉพาะ แต่จะเป็นการบริหารที่ต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความพร้อมของโรงเรียน และรับกับ

การพัฒนาการของโรงเรียน หรือระดับการพัฒนาในการบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : จ-ฉ) ได้ทำการวิจัยศึกษาแนวทางการบริหาร และการจัดการของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) โดยการวิจัยเอกสารแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย พบว่า มีรูปแบบที่สำคัญอย่างน้อย 4 รูปแบบ สอดคล้องกับสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 7) ได้แก่

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administration Control SBM) ผู้บริหารเป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนกรรมการอื่นๆ ได้มาจากการเลือกตั้งหรือ คัดเลือกจากกลุ่มผู้ปกครอง ครู และชุมชน คณะกรรมการมีบทบาทให้คำปรึกษา แต่อำนาจ การตัดสินใจยังคงอยู่ที่ผู้บริหาร โรงเรียน
2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control SBM) เกิดจากแนวคิด ที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ย่อมรู้ปัญหาได้ดีกว่าและสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการ โรงเรียน ผู้บริหารยังคงเป็นประธาน คณะกรรมการโรงเรียน บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร
3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control SBM) แนวคิด สำคัญ คือ การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชน มากที่สุด ตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชนจึงมีสัดส่วนในคณะกรรมการ โรงเรียนมากที่สุด ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนเป็นประธานคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็น คณะกรรมการและเลขานุการ บทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนเป็น คณะกรรมการบริหาร
4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional Community SBM) แนวคิดเรื่องนี้เชื่อว่า ทั้งครู และผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ เด็ก เนื่องจากทั้ง 2 กลุ่มต่างอยู่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด รับรู้ปัญหาและความต้องการได้ดี ที่สุดสัดส่วนของครูและผู้ปกครอง (ชุมชน) ในคณะกรรมการ โรงเรียนจะมีเท่าๆ กันแต่ มากกว่าตัวแทนกลุ่มอื่นๆ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

1.3.4 ลักษณะสำคัญของโรงเรียนที่บริหารแบบ SBM

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 4-5) ได้เสนอลักษณะ ที่สำคัญของ โรงเรียนที่บริหารแบบ SBM ดังนี้

1. พันธกิจของโรงเรียนต้องชัดเจน สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคน
2. รูปแบบการบริหารโรงเรียน บริหารและจัดการศึกษาตามสภาพความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียน
3. มุมมองเกี่ยวกับมนุษย์ ใช้ทฤษฎี Y มองว่าผู้ร่วมงานทุกคนเป็นคนดี มีความสามารถ มีความรับผิดชอบ สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้
4. รูปแบบการตัดสินใจ เป็นการตัดสินใจแบบกระจายอำนาจ โดยคณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
5. รูปแบบภาวะผู้นำ เป็นภาวะผู้นำแบบเกื้อหนุน อำนวยความสะดวก ไม่ใช่สั่งการและชี้นำ
6. รูปแบบการใช้อำนาจ เป็นอำนาจของความรู้ความเชี่ยวชาญ
7. เทคนิคการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากร ใช้วิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์ เน้นที่ผลงาน แก้ปัญหาได้ทันการ และรู้จักระดมทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้อย่างชาญฉลาด
8. บทบาทของโรงเรียน สร้างรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขึ้นเอง และมุ่งพัฒนาทั้งองค์กร
9. บทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง เป็นผู้พัฒนาเป้าหมายการศึกษา
10. บทบาทผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้กระตุ้นและประสานงานให้บุคลากรร่วมมือกันปฏิบัติงาน และเป็นผู้พัฒนาทรัพยากร
11. บทบาทครู เป็นผู้ร่วมงาน เป็นผู้ตัดสินใจ เป็นผู้ริเริ่ม และเป็นผู้ปฏิบัติ
12. บทบาทผู้ปกครอง มีส่วนร่วม สนับสนุนโรงเรียน และเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา
13. บรรยากาศองค์กร เน้นการทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือ และเคารพซึ่งกันและกัน
14. คุณภาพผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ มีเทคนิคการบริหารที่ทันสมัยเรียนรู้ตลอดเวลา พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของทุกคน
15. การประเมินประสิทธิผล ต้องประเมินทั้งระบบ ทั้ง Input Process และ Output เพื่อประกันคุณภาพและพัฒนาโรงเรียน

1.3.5 ประโยชน์ของโรงเรียนแบบ SBM

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 5) ได้นำเสนอประโยชน์ของ โรงเรียนแบบ SBM สรุปได้คือ

1. สามารถสนองความต้องการของ โรงเรียนและท้องถิ่น ได้ดีขึ้น
2. สามารถระดมผู้มีประสบการณ์มาช่วยเหลือได้มากขึ้นในรูปของคณะกรรมการ
3. ครูมีขวัญกำลังใจดีขึ้น เพราะได้มีโอกาสคิดเอง ทำเอง และแสดงออกมากขึ้น
4. เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ จากการร่วมตัดสินใจ
5. สร้างผู้นำใหม่ในทุกระดับ
6. เพิ่มการติดต่อสื่อสาร
7. ประหยัดค่าใช้จ่ายประมาณ
8. มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้
9. เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตร
10. แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ดี เพราะครูได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น

1.3.6 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 60) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ควรมีบทบาทในการดำเนินงานในสถานศึกษา ดังนี้

1. เป็นผู้นำทางวิชาการ
2. บริหารงานแบบมีส่วนร่วม
3. การประชาสัมพันธ์
4. ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากร
5. การสร้างแรงจูงใจ
6. การประเมินผล
7. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา
8. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
9. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

ศุภาวดี หาญเมธี (2545 : บทบรรณาธิการ) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
โครงการ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านแบบ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่จะนำพาการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้
ควรมีดังนี้

1. เป็นคนไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ใน
โรงเรียน เปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการ เปลี่ยนแผนการเรียนการสอนและเปลี่ยนหลักสูตร
2. เป็นคนที่ทุ่มเททำงานร่วมทุกข์ร่วมสุขกับครูผู้ร่วมงาน ถ้าไม่สามารถ
นั่งอยู่ในใจครูส่วนใหญ่ได้ก็ไม่มีวันปฏิรูปการเรียนรู้สำเร็จ
3. เป็นคนที่มีน้ำหนักรับต่อมมองทางการศึกษา มีความกระตือรือร้นทาง
วิชาการสูง เน้นการเรียนรู้ของนักเรียนมาก่อนสร้างป้ายชื่อโรงเรียน
4. เป็นคนที่เห็นความสำคัญของคนอื่น เชื่อมมั่นในพลังของการร่วมหมู่
ทำงานกับคนได้หลากหลาย
5. เป็นคนใฝ่รู้ ช่างคิดค้น รักการอ่านและค้นคว้า ติดตามข่าวสารและ
การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ตื่นตัวต่อการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงรอบตัว
ตลอดเวลา
6. เป็นคนจริง เอาจริง และอยู่กับความจริง ไม่ชอบวัฒนธรรมแบบ
ผักชีโรยหน้า กล้าพูดความจริง และนำเสนอความจริงให้คนอื่นรับรู้
7. เป็นคนมีคุณธรรม

1.3.7 การนำ SBM ไปสู่การปฏิบัติ

ผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถนำ SBM เข้าสู่สถานศึกษา
โดยใช้เทคนิค และขั้นตอนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 6)

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียน
จะต้องยอมรับว่า ผู้บริหารไม่ได้เป็นเจ้าของโรงเรียนแต่เพียงผู้เดียว แต่โรงเรียนเป็นของ
ประชาชน ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน ตั้งแต่ครู นักเรียน และรวมถึงชุมชน ฉะนั้นผู้บริหาร
ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน ในการปฏิบัติงาน และในการประเมิน
ตรวจสอบ ต้องมอบหมายงานให้ผู้ได้บังคับบัญชามากขึ้น ต้องมีความเชื่อมั่นในความรู้
ความสามารถของครูและชุมชน ลดบทบาทของการสั่งการลง สนับสนุนให้ครูมีอำนาจในการ
ตัดสินใจมากขึ้น ต้องมีความเชื่อว่าผู้รับบริการควรเป็นผู้กำหนดสิ่งที่เขาต้องการหรือที่ควร
ได้รับ การบริหารหรือการตัดสินใจควรดำเนินการโดยคณะบุคคล เพราะการทำงานเป็นทีมจะ
สมบูรณ์กว่าการทำคนเดียว

2. พัฒนาคณ พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร โดยให้ความรู้แก่คนในองค์กรและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และภารกิจตามโครงสร้างใหม่ ซึ่งอาจใช้วิธีเชิญนักวิชาการหรือครูต้นแบบมาพูด จัด Work Shop ให้ครูพัฒนาคณะเองร่วมกัน โดยพยายามสนับสนุนให้ครูดำเนินการเอง และผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมดำเนินงาน

3. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน โดยใช้ SWOT Analysis ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยภายในว่า นักเรียน ผู้ปกครอง ครู เป็นบุคคลกลุ่มใด มีปัญหาอะไร มีจุดแข็งจุดอ่อนในด้านใด วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ทั้งที่เป็นโอกาสและอุปสรรค เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในหมวดต่างๆ ที่ระบุว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องทำอะไรบ้าง กฎกระทรวงว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งกฎกระทรวงและระเบียบต่างๆ

4. เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติ การประเมินผล การพัฒนาปรับปรุง

5. กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน

6. กำหนดเป้าหมายของการศึกษา/ผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของระบบการศึกษา เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Customer's Satisfaction) เน้นคุณภาพผู้เรียน ทำอย่างไรจึงจะให้นักเรียนมีคุณภาพ มีผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยศึกษาจากมาตรฐานการศึกษา

7. จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งขณะนี้ยังอยู่ระหว่างการทดลอง 3 รูปแบบ คือ แบบคณะกรรมการที่ปรึกษา แบบคณะกรรมการบริหาร (ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน) และแบบคณะกรรมการบริหาร

8. กำหนดธรรมนูญโรงเรียน และระบบการประกันคุณภาพ

9. ให้คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา

10. นำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ เพื่อการวางแผน การประเมินผล การเผยแพร่ ฯลฯ

จากการศึกษาความหมาย หลักการ แนวทาง และบทบาท การดำเนินการ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) หรือการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็น

ศูนย์กลางในการบริหาร เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางหรือจากเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ ในการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนทั้งด้านหลักสูตร การเงิน การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนของผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำเป็นยอด จัดการศึกษาที่สถานศึกษา ครูผู้สอนจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเน้นคุณภาพผู้เรียน

1.4 กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา

1.4.1 การประชุมสัมมนา

การประชุมสัมมนา เป็นวิธีการที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในด้านความรู้ ความสามารถ เทคนิค วิธีการของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อให้บุคลากรขององค์กรนั้นๆ จะได้นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาองค์กรของตนอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงานโดยสามารถนำไปพัฒนางานให้มีคุณภาพขึ้น โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการประชุม ประกอบด้วย

1. วางแผนการประชุม
 - 1.1 กำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม
 - 1.2 เตรียมสถานที่ประชุม
 - 1.3 กำหนดวิธีการประชุม
 - 1.4 กำหนดวิทยากร
 - 1.5 กำหนดวิธีดำเนินการหรือตารางปฏิบัติการ
2. จัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
 - 2.1 จัดทรัพยากรที่เอื้อต่อความมุ่งหมายของการประชุม
 - 2.2 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการประชุม
 - 2.3 จัดสถานที่ที่ปลอดภัยและบรรยากาศร่มรื่น
3. เตรียมเอกสาร
 - 3.1 เตรียมเอกสารและข้อมูลต่างๆ ให้พร้อม

- 3.2 จัดตารางการประชุม
- 3.3 จัดกิจกรรมที่จะกระทำในระหว่างประชุม
- 4. การเตรียมบุคลากร
 - 4.1 เชิญวิทยากร
 - 4.2 แจงให้คณะครูผู้เข้าร่วมประชุมทราบล่วงหน้า
 - 4.3 บอกความมุ่งหมายในการประชุมให้ชัดเจน
 - 4.4 แจงประธานในที่ประชุม – ปิดการประชุม
- ขั้นที่ 2 การจัดการประชุม ประกอบด้วย
 - 1. จัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อย
 - 2. ประชุมสัมมนา
 - 2.1 ให้พิจารณากันด้วยเหตุผล
 - 2.2 ให้สมาชิกได้ปฏิบัติทุกคน
 - 2.3 อย่าให้คนใดคนหนึ่งทำอย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไป
 - 2.4 ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามลำดับ
 - 3. แต่ละกลุ่มรายงานผลต่อที่ประชุม

ขั้นที่ 3 ประเมินผล

- 1. ทดสอบความรู้ของผู้เข้าร่วมสัมมนา
- 2. ประเมินผลสำเร็จของการประชุมสัมมนา
- 3. ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานหลังการประชุมสัมมนา

1.4.2 การนิเทศภายใน

การจัดการศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานหลักสูตรและ มาตรฐานการศึกษาชาติ และโรงเรียนมีศักยภาพในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเข้าสู่ระบบ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สุภาวดี เหลือขจรวิญ. 2549 : 12) ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ร่วมบริหาร ก็คือ การนิเทศ โดยเฉพาะการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องด้านวิชาการให้มีการพัฒนา และส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหาร

สถานศึกษาและผู้ร่วมบริหาร เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับคุณครูและนักเรียน จึงย่อมทราบถึงปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าบุคลากรภายนอก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การนิเทศภายใน โรงเรียนจะสนองตอบความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง

1) ความหมายของ การนิเทศภายใน

นักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการนิเทศการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 62) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารโรงเรียนที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 59) ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่า การนิเทศ คือ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่สามารถให้ผลรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา เพราะผู้นิเทศและผู้เข้ารับการนิเทศทำงานอยู่ร่วมกันและผู้นิเทศในเรื่องหนึ่งอาจเป็นผู้เข้ารับการนิเทศในเรื่องหนึ่งได้เป็นการรวมพลังกันเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่าให้แต่ละคนปฏิบัติงานในลักษณะต่างคนต่างทำ

วัชรวิภา เล่าเรียนดี และคณะ (2546 : 130) ได้กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการบริหารการศึกษาที่จัดดำเนินการในโรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง

จากความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนดังกล่าว สรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นกระบวนการทำงานและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน ในการแนะนำช่วยเหลือ ส่งเสริมเกี่ยวกับการเรียนการสอนและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

2) จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

สังข์ อุทรานันท์ (2530 : 12) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาคน 2) เพื่อพัฒนางาน 3) เพื่อสร้างการประสาน

สัมพันธ์ และ 4) เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 13) ได้สรุป
จุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

2.1) เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
ของผู้เรียนให้สอดคล้องตามมาตรฐานหลักสูตร และให้เป็นไปตามแนวทางของ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2.2) เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้

2.3) เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพ
สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

2.4) เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนา เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ
และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงาน ตลอดจนความก้าวหน้าในวิชาชีพ

2.5) เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนปฏิรูปการศึกษา โดยให้ทุกคนมีส่วน
ร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ ชื่นชมในผลงาน

2.6) เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรมวิชาชีพ
ต่างๆ

3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ

3.1) ผู้นิเทศ หมายถึง บุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร
โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าระดับชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูวิชาการ และครูผู้สอนที่มี
ความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ที่ทางโรงเรียนมอบหมายให้ทำ
หน้าที่ช่วยเหลือครูในการพัฒนา การจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

3.2) ผู้รับการนิเทศ หมายถึง ครูภายในโรงเรียนที่ได้รับประโยชน์จาก
การนิเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทำให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการจัดการเรียน
การสอนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3.3) ผู้สนับสนุนการนิเทศ หมายถึง ผู้ที่จะช่วยให้การดำเนินงานนิเทศ
ภายในโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน

4) กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการดำเนินการอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบ
และต่อเนื่อง มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการนิเทศ

การนิเทศภายในโรงเรียนนั้น การดำเนินการควรคำนึงถึงปัญหาของโรงเรียน รวมทั้งความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนด้วย ดังนั้น การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนจึงต้องมีการวางแผนกำหนดแนวทางร่วมกัน ประสานสัมพันธ์ร่วมมือให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมี เป้าหมายเดียวกัน คือพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

5) กิจกรรมการนิเทศ

กิจกรรมการนิเทศ หมายถึง หัวข้อกิจกรรมที่จะนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบวิธีการนิเทศตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศ หรือพิจารณากำหนดรายละเอียดในการดำเนินการนิเทศในแต่ละครั้ง หรือแต่ละรายการให้เป็นไปตามหลักการและกระบวนการนิเทศ เช่น

- 5.1) เชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- 5.2) จัดประชุมชี้แจงเรื่องใหม่ๆ
- 5.3) สาธิตการสอน โดยครูในโรงเรียนหรือจากโรงเรียนอื่นที่เชิญมา
- 5.4) การสัมมนาเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ แผนงาน / โครงการ ประจำปีภาคเรียน / ประจำปีการศึกษาของแต่ละหน่วยงาน
- 5.5) การสัมมนาเสนอผลงานของแต่ละหน่วยงาน
- 5.6) การศึกษาดูงาน / นิทรรศการ
- 5.7) การจัดประกวดหรือนิทรรศการผลงานครู
- 5.8) ส่งครูไปฝึกปฏิบัติงาน
- 5.9) สังเกตการสอน / การเยี่ยมชั้นเรียน
- 5.10) การให้คำปรึกษาแนะนำ
- 5.11) การประชุมสัมมนาในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน
- 5.12) การร่วมกันวิจัยในชั้นเรียน หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ฯลฯ

6) แนวทางการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน

วิชาเร่าเรียนดี (2546 : 137-150) ได้เสนอแนวทางในการจัด

การนิเทศภายในไว้ 4 วิธีการ คือ

6.1) การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) เป็นการนิเทศที่เน้นกระบวนการปรับปรุงการสอนของครูอย่างเข้มข้น ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการกระทำอย่างรอบคอบทุกขั้นตอน และทำให้ครบกระบวนการนิเทศ

6.2) การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ (Cooperative Professional Development) เป็นทางเลือกหนึ่งของการนิเทศ สำหรับครูที่ไม่ประสงค์จะรับการนิเทศรูปแบบอื่น เป็นกระบวนการที่ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปตกลงทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาวิชาชีพ ด้วยการสังเกตการสอนในชั้นเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปรับปรุงวิชาชีพ

6.3) การนิเทศแบบพัฒนาตนเอง (Self – Directed Development) เป็นกระบวนการนิเทศที่ครูทำงานโดยอิสระ เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ด้วยการวางแผนเพื่อพัฒนาวิชาชีพการสอนของตนและดำเนินตามโครงการที่วางไว้ ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย วิธีการในการพัฒนาตนเอง แหล่งทรัพยากรที่ต้องการ วิธีการประเมินผลและความช่วยเหลือจากผู้บริหารที่ครูต้องการ

6.4) การนิเทศแบบควบคุมเชิงบริหาร (Administrative Monitoring) เป็นการนิเทศที่ผู้บริหารเข้าเยี่ยมเยียนชั้นเรียนในระยะเวลาสั้นๆ และอย่างไม่เป็นทางการเท่าใด แต่ต้องมีการวางแผนทั้งก่อนการเข้าเยี่ยม และการให้คำปรึกษาหลังเข้าเยี่ยมแล้ว จะเห็นว่าวิธีการนิเทศภายใน 4 วิธีการที่นำเสนอขึ้นจะเป็นการนิเทศการเรียนการสอน แต่เราสามารถที่จะนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนของเราได้เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนของแต่ละวิธีจะนำมาเสนอให้ผู้สนใจได้รับทราบในโอกาสต่อไป

จากการศึกษาการบริหารจัดการศึกษา แนวคิดการบริหารงาน แนวคิดและหลักการมีส่วนร่วม แนวคิดการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาดังกล่าว สรุปได้ว่ากระบวนการบริหารเป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การบริหารในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาแนวคิด หลักการบริหารในหลายรูปแบบ และนำมาปรับใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพ โดยมีกระบวนการหลักที่เป็นระบบที่ต้องดำเนินการ คือ กระบวนการวางแผน ทำตามแผน การตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เป็นการทำงานในสภาวะปกติ โดยให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยร่วมกันทำงาน

เป็นทีม เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นศัพท์ทางวิชาการที่วงการศึกษายืมจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมและนำมาใช้เพื่อการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพขององค์กรทางการศึกษา (กรมวิชาการ, 2544 : 5) ได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพในทางอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ แบบที่เน้นการตรวจจับ (Detection) อันได้แก่การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Inspection) และการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ทั้งสองกิจกรรมนี้เน้นพัฒนาความแม่นยำของเครื่องมือและประสิทธิภาพของเทคนิคที่ใช้ในการตรวจจับความผิดที่เกิดขึ้น จุดอ่อนของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบนี้คือลงมือกระทำหลังจากข้อผิดพลาดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว (Retrospective หรือ Reactive) การบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบที่สองเป็นสิ่งที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในสองทศวรรษหลังนี้ มีลักษณะที่เน้นการป้องกันก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น (Preventive หรือ Proactive) แบ่งย่อยออกได้ 2 ประเภท คือ การประกันคุณภาพและการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ (Total Quality Management หรือ TQM) (กรมวิชาการ, 2544 : 6) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพว่า หมายถึงกิจกรรมหรือปฏิบัติการทั้งหมดที่เป็นระบบและมีการวางแผนล่วงหน้าอันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่าสินค้าหรือบริการหนึ่งๆ จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่ได้วางไว้ ส่วนการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบหรือ TQM นั้น (กรมวิชาการ, 2544 : 6) ได้ให้คำจำกัดความว่า

TQM เป็นปรัชญาการบริหารจัดการที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่จะตอบสนองความคาดหวังและความต้องการต่างๆ ของลูกค้า และชุมชนและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์สูงสุดจากศักยภาพของพนักงานทุกๆ คน ในอันที่จะมุ่งมั่นไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า การประกันคุณภาพจะเป็นระดับหนึ่งของวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพที่ยังไม่บรรลุถึงขั้นของ TQM แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดจากการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับ โดยให้หันมาเน้นการวางแผนป้องกันอย่างเป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการสร้าง ความมั่นใจกับผู้เกี่ยวข้องว่า ผลผลิตที่ออกมาจะมีคุณภาพตามที่คาดหวัง ข้อสังเกตที่

สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การประกันคุณภาพเป็นวิวัฒนาการที่ต่อเนื่อง มาจากการตรวจสอบและควบคุมเชิงคุณภาพ การประกันคุณภาพยังคงมีการเน้นความสำคัญของคุณภาพ และประสิทธิภาพของเครื่องมือวัดและเทคนิควิธีวัด สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาก็คือ การสร้างความมั่นใจ โดยมีมาตรการป้องกันไม่ให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นการออกแบบและขั้นการดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมา นอกจากนี้ก็จะมีการนำผลการประเมินในทุกชั้นตอน มาใช้เพื่อการวางแผน ออกแบบ และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 6-7)

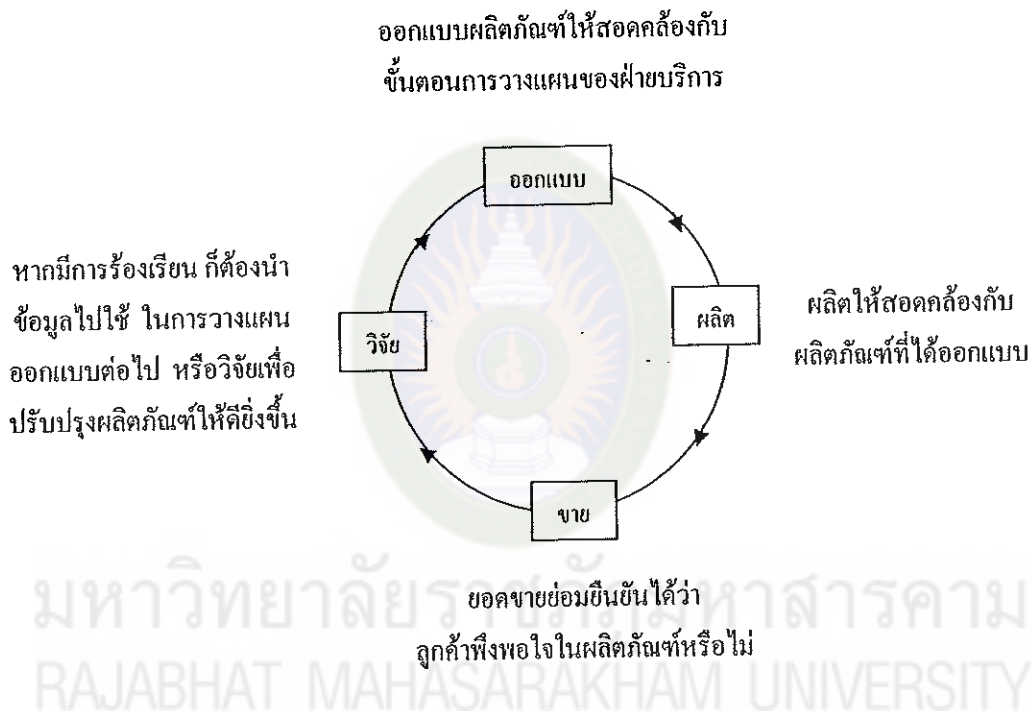
1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประกันภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจ เยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนด โดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพและหลักการบริหารตามกระบวนการ PDCA ตามแนวคิดของ Edward Demming

สุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9 – 17) ได้กล่าวถึงแนวคิดและการปฏิบัติงานตามวงจร PDCA ในหนังสือ “Practical PDCA แก้ปัญหาและปรับปรุงงานเพื่อความสำเร็จ” สรุปได้คือ แนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุมกระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ในระยะแรกวงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “วงจร Shewhart” จนกระทั่ง

ราวทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางโดย “W.Edwards Deming”
 ปรมาจารย์ทางด้านการบริหารคุณภาพ หลายคนจึงเรียกกวงจรนี้ว่า “วงจร Deming”

เมื่อเริ่มแรก Deming ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ 4 ฝ่าย ในการดำเนินธุรกิจ
 เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพ และความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่าย
 ขาย และฝ่ายวิจัย ความสัมพันธ์ของทั้ง 4 ฝ่ายนั้น จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อ
 ยกระดับคุณภาพของสินค้าตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยให้ถือ
 ว่าคุณภาพจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด ดังแผนภูมิที่ 8

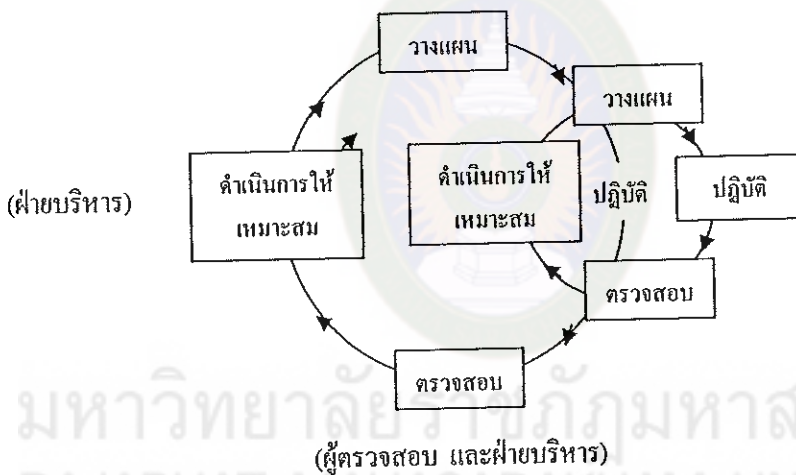
แผนภูมิที่ 8 วงจร PDCA ในยุคแรก

ที่มา : ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9-17)

ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับวงจร Deming ได้ถูกดัดแปลงให้กับวงจรบริหาร
 ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการดำเนินการให้
 เหมาะสม (ซึ่งในระยะแรกหมายถึงการปรับปรุงแก้ไข) แต่ก็ยังไม่สามารถใช้งานได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ เพราะแต่ละขั้นตอนถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ขณะที่
 ฝ่ายบริหารกำหนดแผนงานและตั้งเป้าหมายสำหรับพนักงาน พนักงานก็ต้องลงมือปฏิบัติให้
 บรรลุตามเป้าหมายที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้น ในขณะที่ผู้ตรวจสอบคอยตรวจสอบผล

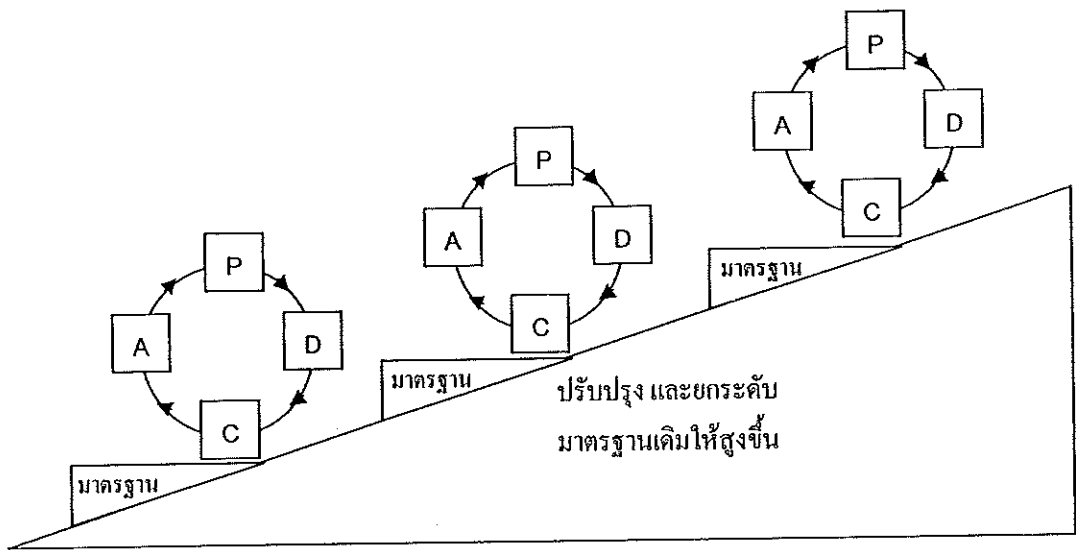
การดำเนินงานของพนักงานเป็นระยะๆ และรายงานให้ผู้บริหารทราบ

วงจร Deming ได้พัฒนาไปในทิศทางที่มุ่งนวลขึ้น ในประเทศญี่ปุ่น ได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบริหารงาน 2 อย่าง นั่นก็คือ การสื่อสารและความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนในหน่วยงาน โดยผู้บริหารยังคงเป็นผู้กำหนดแผนงาน แต่จะสื่อสารผ่านช่องทางของหัวหน้างาน และพนักงานตามลำดับ เป้าหมายถูกกำหนดขึ้นตามความเหมาะสม เป็นไปได้ และอยู่ในระดับที่ท้าทายความสามารถของพนักงาน การตรวจสอบมีวัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาว่า มีความยุ่งยากและมีปัญหาอะไรบ้าง ไม่ใช่การจับผิด ส่วนขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสมมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเป็นมาตรฐาน หรือหาแนวทางใหม่ๆ ที่จะทำให้บรรลุแผนได้ดียิ่งขึ้นไปอีก ด้วยแนวทางนี้ พนักงานจะได้รับการอบรมให้รู้จักการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการดำเนินการให้เหมาะสมได้ด้วยตนเอง ดังแผนภูมิที่ 9

แผนภูมิที่ 9 วงจร PDCA แบบญี่ปุ่น
ที่มา : ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9 – 17)

เราใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งก็จะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด เราอาจเริ่มด้วยการปรับปรุงเล็กๆ น้อยๆ ก่อนที่จะก้าวไปสู่การปรับปรุงที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นดังแผนภูมิที่ 10

แผนภูมิที่ 10 วงจร PDCA กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
ที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2545 : 98-99)

วงจร PDCA สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกๆ เรื่อง นับตั้งแต่กิจกรรมส่วนตัว เช่น การปรุงอาหาร การเดินทางไปทำงานแต่ละวัน การเรียนหนังสือ การตั้งเป้าหมายชีวิต ฯลฯ จนกระทั่งถึงระดับบริษัท เช่น การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน การปรับปรุงการให้บริการ หรือแก้กระทงการริเริ่มโครงการใหม่ๆ

ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนของวงจร PDCA ประกอบด้วย “การวางแผน” อย่างรอบคอบเพื่อ “การปฏิบัติ” อย่างค่อยเป็นค่อยไป แล้วจึง “ตรวจสอบ” ผลที่เกิดขึ้น วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิภาพสูงสุด ก็จะทำให้เป็นมาตรฐาน หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่ หรือใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม

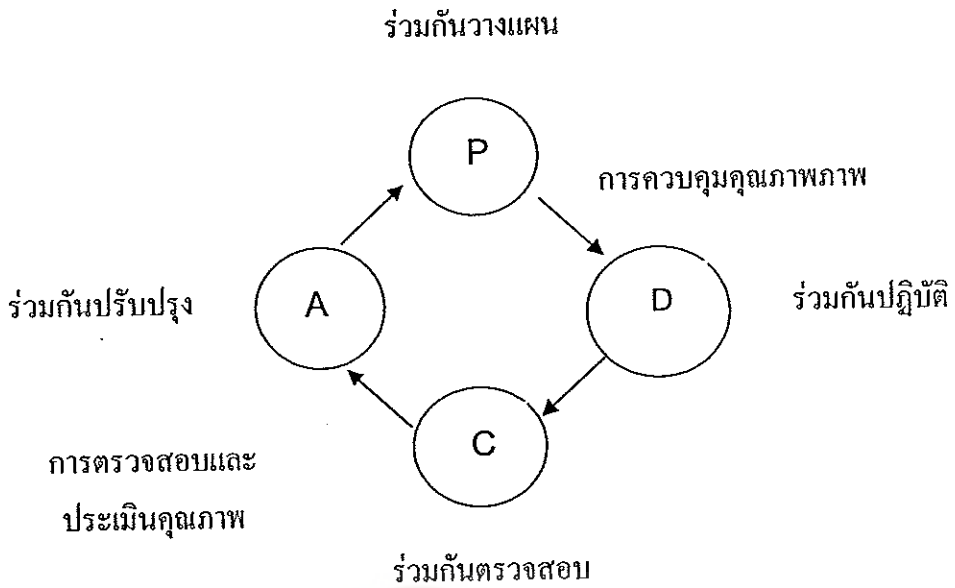
สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2545 : 98-99) กล่าวในการประชุมเรื่อง “การดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในอนาคต” ความว่า ตามมาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยรวมถึงการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งจะต้องปฏิบัติให้ครบวงจร คือ Plan – Do – Check - Act

การประเมินหรือการ ตรวจสอบร่วมกันเป็นการทำงานที่ครบวงจร เป็นการบริหารแบบมืออาชีพ ซึ่งเรียกว่า การประกันคุณภาพให้ได้คุณภาพและได้มาตรฐาน ดำเนินการประเมิน จึงเป็นกระบวนการที่เข้าถึงความจริง

มาตรา 48 ได้กล่าวว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพภายในมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ มีการผสมผสาน ต่อเนื่อง มีการประเมินเพื่อพัฒนา และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการผสมผสาน จะต้องผสมผสานกับงานปกติ บริหารงานให้เต็มฝีมือเต็มหัวใจ สอนให้เต็มที่ นักเรียนได้เรียนรู้เต็มกำลังศักยภาพของนักเรียน นั่นคือพร้อมที่จะรับการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และทุกสิ่งทุกอย่างในการประกันคุณภาพภายในเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทุกเรื่องสามารถเชื่อมโยง เข้ากับผู้เรียนได้

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2545 : 12) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบการดำเนินงานเพื่อให้ความมั่นใจได้อย่างเต็มที่ว่าการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีการพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สามารถรองรับการประเมินภายนอกได้ ระบบการประกันคุณภาพโดยทั่วไปประกอบด้วยระบบคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ / การประเมินคุณภาพ และการใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพ อันเป็นระบบที่สอดคล้องกับวงจรบริหารเพื่อคุณภาพ P-D-C-A (Plan-Do-Check-Act) เพราะระบบคุณภาพคือ การกำหนดมาตรฐาน หรือเป้าหมายที่โรงเรียนต้องการพัฒนา และการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งตรงกับขั้นการวางแผน (Plan = P) การควบคุมคุณภาพ คือ การที่โรงเรียนกำหนดมาตรการและแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสู่เป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ กระบวนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการในขั้นนี้ คือ ขั้นกระทำ (Do = D) การตรวจสอบหรือการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนตรงกับขั้นการตรวจสอบ (Check = C) และการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพก็ตรงกับขั้นการปฏิบัติ (Act = A) เพื่อปรับปรุงงาน ทั้งนี้กระบวนการดำเนินงานทั้งหมดต้องทำเป็นวงจรต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีการปรับปรุงทั้งระบบคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 10) ได้เสนอแนวคิดว่า ถ้าพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพที่ประกอบด้วยการควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพกับหลักการบริหารตามแนวคิดของ Edward Deming ที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วยการร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A) จะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกัน ดังนี้

แผนภูมิที่ 11 แสดงระบบคุณภาพ วงจร PDCA ที่สัมพันธ์กับระบบการประกันคุณภาพ
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 22)

จากแผนภาพข้างต้น การควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพคือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินการตามแผนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่และต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตาม และประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 22) ได้เสนอแนะว่าระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่อง และจะต้องไม่แปลกแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั่นเอง

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานนั้น จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยในสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่า และมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยคำนึงถึงเงื่อนไขข้างต้น ควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้กับบุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงานในเรื่องนี้ หลังจากนั้น บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยมีแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 23)

1) การเตรียมการ

1.1) เตรียมความพร้อมของบุคลากร

1.1.1) สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน และการทำงานเป็นทีม

1.1.2) การพัฒนาความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

1.2) แต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ

2) การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

2.1) การวางแผนการปฏิบัติงาน (P) ประกอบด้วย

2.1.1) การกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา

2.1.2) การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย

2.1.3) การกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน

2.1.4) การกำหนดระยะเวลา

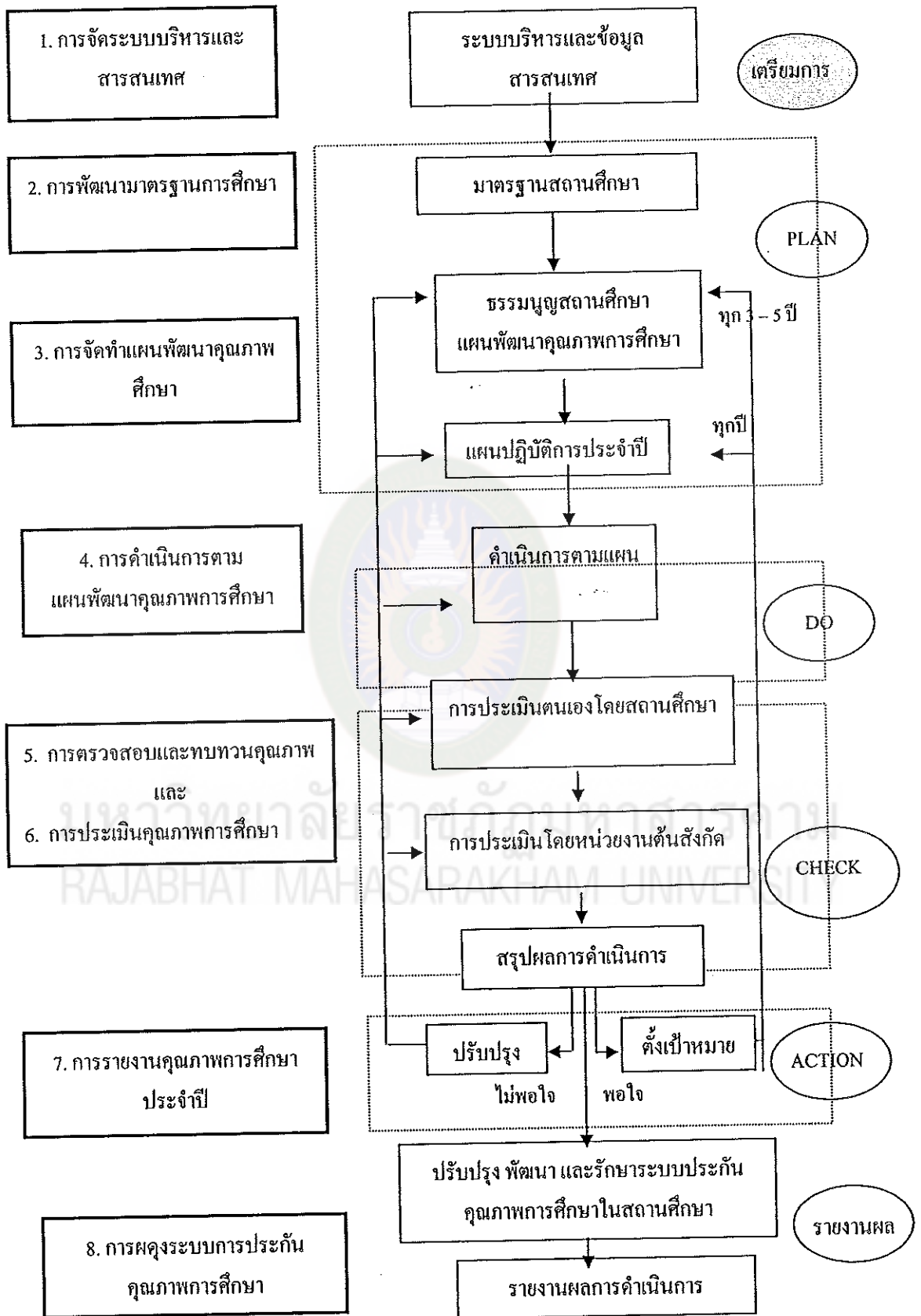
2.1.5) การกำหนดงบประมาณ

2.1.6) กำหนดผู้รับผิดชอบ

2.2) การดำเนินการตามแผน (D)

- ความสุข
- 2.2.1) การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข
 - 2.2.2) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2.2.3) การกำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด / ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน
 - 2.2.4) การให้การนิเทศ
 - 2.3) การตรวจสอบประเมินผล (C)
 - 2.3.1) การวางกรอบการประเมิน
 - 2.3.2) การจัดหาหรือจัดทำเครื่องมือ
 - 2.2.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2.4) การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.2.5) การแปลความหมาย
 - 2.2.6) การตรวจสอบ / ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน
 - 2.4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A)
 - 2.4.1) การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร
 - 2.4.2) การวางแผนในระยะต่อไป
 - 2.4.3) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ
 - 3) การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี
 - 3.1) รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน
 - 3.2) วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา
 - 3.3) การเขียนรายงาน

ซึ่งขั้นตอนของการดำเนินการของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เมื่อนำเปรียบเทียบกับการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่กำลังดำเนินการอยู่ โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ดังแผนภูมิที่ 12 ดังนี้

แผนภูมิที่ 12 แสดงการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.2 แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6) ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กร จะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยที่ความมั่นใจนี้ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา ข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์ และความสมเหตุสมผลเป็นสำคัญ (กรมวิชาการ. 2544 : 9-10)

การสร้างเชื่อมั่นซึ่งเป็นแกนหลักของการประกันคุณภาพ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ อันได้แก่ การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น ตั้งแต่ขั้นของการออกแบบและการกำกับดูแล ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนของการผลิต ซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับ เมื่อปัญหาสำคัญใน ขั้นตอนการผลิตได้เกิดขึ้นแล้ว นอกจากนี้การสร้างเชื่อมั่นยังรวมถึง การนำองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยอันได้แก่ รูปแบบกรรมวิธี และเทคนิควิธี ที่เป็นนวัตกรรมที่มีหลักฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือรองรับ ไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่า การดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ทั้งระบบจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างน่าไว้วางใจ และจะมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อน ในวงจำกัดที่น้อยที่สุด

การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำ การสร้างเชื่อมั่นจะเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยการนำข้อมูลสารสนเทศ และองค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศมาใช้ในกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับสังคมไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับกาลสมัยและทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก และสามารถนำไป

พัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป ในระดับสถานศึกษาการประกันคุณภาพจะครอบคลุมถึงการสร้างความมั่นใจโดยการใช้อุปกรณ์สารสนเทศและองค์ความรู้และการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ในขั้นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตรการบริหารหลักสูตร การติดตาม ตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูลการประเมินสำหรับการตัดสินใจในระดับต่างๆ และสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป (กรมวิชาการ. 2544 : 11-12)

2.3 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษา ครอบคลุมถึงมวลกิจกรรม และภารกิจทางวิชาการและทางการบริหารจัดการที่มีการวางแผนล่วงหน้า และมีการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่าผู้เรียนจะมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การออกแบบและการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จะยึดหลักการต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 14-15)

2.3.1 คุณภาพการศึกษา ในบริบทของการประกันคุณภาพจะเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้กับผู้บริโภครทั้งภายในและภายนอก

คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่ สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตหรือทุกระดับชั้นเรียน

คุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจและสังคมระดับมหัพภาค (Macro Socio - Economic Level) ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของประชาชาติในการแข่งขันทางธุรกิจ การค้า และทางเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2.3.2 การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษาและเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้า ก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่ได้

เกิดขึ้นแล้ว

2.3.3 การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐาน ข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรก และความสมเหตุสมผล

2.3.4 การตรวจสอบ การวัดและประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มิใช่การจับผิด หรือการตัดสินให้รางวัล หรือลงโทษ

2.3.5 คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรและแผนการสอน) และกระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2.3.6 การประกันคุณภาพการศึกษานับความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3.7 การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด

2.3.8 ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจ (Commitment) ของผู้บริหารสถานศึกษาและการกระจายอำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 20)

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา มิใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา มิใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน

ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2.4 ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราฐานที่ 47 ระบุให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยมีระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบการประกันคุณภาพภายในโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 18 (2) โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียน ทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2546 ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผลจุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กฎกระทรวงดังกล่าว ได้ระบุถึงหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้

1. จัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดย ให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา

2.2 กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3 จัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4 กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการ เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ห้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักและ ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

5.1 เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความจำเป็น อย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการ พัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิง ประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากร ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษารวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลตามข้อ 4 (3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม โดยให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. จัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

9. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 10 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

10. ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

10.1. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

10.2. จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปีหรือเป็นรายภาค

10.3. จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน

2.5 แนวการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 29) ได้เสนอแนวการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ภายในสถานศึกษา จะต้องสามารถตอบคำถามสำคัญ 3 เรื่อง ได้แก่

2.5.1 นักเรียนทุกคนมีการเรียนรู้และได้รับการบริการที่เหมาะสมจากสถานศึกษาหรือไม่

2.5.2 รู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้

2.5.3 ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อให้ นักเรียนประสบความสำเร็จดีขึ้น

การตอบคำถามดังกล่าวจะต้องมีร่องรอยหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ สถานศึกษาจึงควรกำหนดวิธีการดำเนินงานและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ กรมวิชาการ ได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางที่จะเอื้อให้สถานศึกษาสามารถจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานทรัพยากรและประสบการณ์การพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีความแตกต่างที่หลากหลาย (กรมวิชาการ. 2544 : 30-48) ดังนี้

1. สร้างบุคลากรทั้งสถานศึกษาให้เป็นผู้รู้เข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานตามระบบคุณภาพได้

2. ปรับแต่งวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาหรือกำหนดใหม่

3. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

4. พัฒนามาตรฐานการศึกษา ระดับสถานศึกษา

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.1. การประเมินเพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างรอบด้าน

5.2. การปรับเป้าหมายและทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในกรอบหลักสูตร

5.3. การพัฒนาหรือเลือกใช้รูปแบบ วิธี หรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองสภาพปัญหา และความจำเป็นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

5.4. การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ เหมาะสม

5.5. การพัฒนาความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพของครูผู้สอนและบุคลากร

5.6. ยุทธศาสตร์และวิธีการทำให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

5.7. การพัฒนาระบบข้อมูลการประเมินมาตรฐาน

5.8. แผนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ตาม

มาตรฐาน

6. การจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา

7. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา

7.1 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาภายในของ

สถานศึกษา

7.2 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยเขตพื้นที่การศึกษา

และผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

8. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

9. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

10. การกำกับ ติดตาม ประเมิน และผดุงระบบประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการบริหารจัดการ การศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา เป็นงานปกติของสถานศึกษา ที่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ จัดระบบให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง ตั้งแต่วิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องการพัฒนา วางแผน จนถึงประเมินตนเอง ปรับปรุงพัฒนางาน ของตน ในทิศทางที่สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ได้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับหลักสูตร เป็นที่ยอมรับของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและ สังคม

จากแนวคิด หลักการ ความสำคัญ และภารกิจดัง ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็น ได้ว่า ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อ การปฏิรูปการศึกษาของชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่งานดังกล่าวก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ของสถานศึกษา สถานศึกษาทุกแห่ง โดยเฉพาะในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เคยดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาแล้ว ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องมาตลอด ตั้งแต่ปี 2537 ซึ่ง การพัฒนาระบบงานดังกล่าว มีแนวทางในการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับแนวทางของ กระทรวงศึกษาธิการ ตามกฎกระทรวง ของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ

ปฐมวัย ลงวันที่ 25 กรกฎาคม 2546 โดยให้ หน่วยงาน ต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ โดยมีกระบวนการในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา และเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วม ของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแล ของหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วยกระบวนการ 8 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 4) การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 8) การผลจบบประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ไม่ใช่ภาระใหม่ของสถานศึกษา เพียงแต่นำภาระงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่สถานศึกษาได้ดำเนินการอยู่แล้ว และมุ่งเน้นไปที่คุณภาพของผู้เรียน มาจัดลำดับภาระของงานตามขั้นตอนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 8 ขั้นตอน ซึ่งการดำเนินงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดระบบบริหารงานของสถานศึกษาให้ต่อเนื่อง เป็นระบบ โดยการผสมผสานแนวการดำเนินงานตามกระบวนการอย่างมีคุณภาพ คือ วงจร PDCA แนวทางการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รวมทั้งความมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นหลักและแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการเชื่อมโยงกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

9 ประการ ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

1. มาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2549 : 11- 15)

1.1 มาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดีและมีครูพอเพียง

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหาร และจัดการศึกษา โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามี การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามี การจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มศักยภาพ

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนาสถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

1.2 รายละเอียดของมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที

1.4 ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อ

ส่วนรวม

1.5 ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

1.6 ผู้เรียนภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

2.1 ผู้เรียนรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

2.2 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
 มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รับผิดชอบต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

3.1 ผู้เรียนมีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ

3.2 ผู้เรียนมีความเพียรพยายาม ขยันอดทนละเอียดรอบคอบในการทำงาน

3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตัวเอง

3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้ เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

4.1 ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์สรุปความคิดอย่างเป็นระบบและมีการคิดอย่างมีองค์รวม

4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการตัดสินใจได้

4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างมีสติ

4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดีและมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดีเฉลี่ยตามเกณฑ์ทุกกลุ่มสาระทุกชั้นปี

5.1.1 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา

ภาษาไทย

5.1.2 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา

คณิตศาสตร์

- 5.1.3 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา
วิทยาศาสตร์
- 5.1.4 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา
สังคมศึกษาและวัฒนธรรม
- 5.1.5 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา
สุขศึกษา และพลศึกษา
- 5.1.6 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา
ศิลปะ
- 5.1.7 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การ
งานอาชีพและเทคโนโลยี
- 5.1.8 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ระดับ 3-4 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชา
ภาษาต่างประเทศ
- 5.2 มีผลทดสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดีเฉลี่ยตามเกณฑ์
- 5.2.1 ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำ
กว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติวิชาภาษาไทยในระดับ ม.3 และ ม.6
- 5.2.2 ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำ
กว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติวิชาคณิตศาสตร์ในระดับ ม.3 และ ม.6
- 5.2.3 ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำ
กว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติวิชา วิทยาศาสตร์ในระดับ ม.3 และ ม.6
- 5.2.4 ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำ
กว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติวิชา ภาษาอังกฤษในระดับ ม.3 และ ม.6
- 5.2.5 ผู้เรียนมีคะแนนผลการเรียนรวบยอดระดับชาติ (NT) ไม่ต่ำ
กว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติวิชาสังคมศึกษาในระดับ ม.3 และ ม.6
- 5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีการ
ต่างๆ
- 5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและ
ภาษาต่างประเทศ
- 5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

6.2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ได้ทั้งในและนอกสถานศึกษามีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมี สุขนิสัย สุขภาพกาย และ สุขภาพจิตที่ดี

7.1 ผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ

7.2 ผู้เรียนมีน้ำหนักร่างกายสูงและมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและ หลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

7.3 ผู้เรียนมีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น

7.4 ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

8.1 ผู้เรียนชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ

8.2 ผู้เรียนชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์

8.3 ผู้เรียนชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานงานด้านกีฬา/

นันทนาการ

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรมจริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบหมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

9.1 ครูมีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตาม จรรยาบรรณของวิชาชีพ

9.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

9.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียนมีการ

แสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็น ใจกว้างและ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

- 9.4 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
- 9.5 สอนตรงตามวิชาเอก – โทหรือ ตรงตามความถนัด
- 9.6 มีจำนวนเพียงพอ (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)
 มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ)
- 10.1 มีความรู้ความเข้าใจเป้าหมาย การจัดการศึกษาและหลักสูตร
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 10.2 มีการวิเคราะห์หลักสูตรที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ
 ของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่น
- 10.3 มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็น
 รายบุคคล
- 10.4 มีการออกแบบและจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ
 ธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน
- 10.5 มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็น
 สำคัญ
- 10.6 ครูมีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของ
 ตนเองและผู้เรียน
- 10.7 มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการ
 เรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน
- 10.8 มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อ
 พัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- 10.9 มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
 มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมี
 ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา
- 11.1 มีคุณธรรม จริยธรรมและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของ
 วิชาชีพ
- 11.2 มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 11.3 มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ

11.4 มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้อง
พึงพอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการ
บริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

12.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารที่มีความ
คล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์

12.2 มีการจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อ
การใช้งาน

12.3 มีระบบประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

12.4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

12.5 ผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการ
พัฒนาผู้เรียน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้
โรงเรียนเป็นฐาน

13.1 มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

13.2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม

13.3 มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา

13.4 มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน

13.5 มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้
ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

14.1 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น

14.2 มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตาม

ความสนใจ

14.3 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนอง

ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน

14.4 มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้และสื่อ

อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

14.5 มีการจัดระบบ การบันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูล
ของผู้เรียน

14.6 มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอน
อย่างสม่ำเสมอ

14.7 มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียน
การสอน

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน
อย่างหลากหลาย

15.1 มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและ
ทั่วถึง

15.2 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทาง
วิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

15.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษ
และความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

15.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม

15.5 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะดนตรี/นาฏศิลป์ และกีฬา/
นันทนาการ

15.6 มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรม ประเพณี
และภูมิปัญญาไทย

15.7 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่
ส่งเสริมให้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

16.1 มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่เหมาะสม

16.2 มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียนมี
การให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมมีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพใช้การได้ดี

16.3 มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และ
ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

17.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิ
ปัญญาในท้องถิ่น

17.2 สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วน
ร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทาง
ศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

18.1 เป็นแหล่งวิทยาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน

18.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

18.3 สถานศึกษาร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือ
เพิ่มรายได้หรือการท่องเที่ยว

2. คำอธิบายและระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา

2.1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี
วิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่าง
เป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวม

คำอธิบาย : ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างหลากหลายโดยคิด
เชื่อมโยง คิดเปรียบเทียบ คิดแยก คิดทบทวนอย่างรอบคอบ มีเหตุผล ผสมผสานแนวคิด
ที่เป็นองค์ประกอบย่อยเป็นภาพรวมเพื่อสร้างผลงานหรือเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา
อย่างเหมาะสม

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

- 1) ความสามารถในการคิดเชื่อมโยงข้อมูล
- 2) ความสามารถในการคิดเปรียบเทียบ
- 3) ความสามารถในการคิดแยกแยะ
- 4) ความสามารถในการคิดทบทวน

ช่วงชั้นที่ 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวมโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งของ กิจกรรม งาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกได้ - กำหนดมิติและจัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบในหลายมิติได้อย่างเหมาะสม - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสม - เชื่อมโยงความรู้ระหว่างโครงสร้างความรู้เดิมกับสิ่งที่กำหนดใหม่ โดยเปรียบเทียบมิติของสิ่งที่กำหนดให้กับมิติต่างๆ ใน โครงสร้างความรู้เดิมและระบุมิติและระดับความสัมพันธ์ได้ - นำความรู้เดิมมาอธิบายเพื่อสรุปความรู้ใหม่ได้อย่างมีเหตุผลและสร้างงานใหม่ได้ - ตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือทางเลือก โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณภาพ
3 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวม โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งของ กิจกรรม งาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบในหลายมิติได้อย่างมีเหตุผล - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้อย่างมีเหตุผล - เชื่อมโยงความรู้ระหว่างโครงสร้างความรู้เดิมกับสิ่งที่กำหนดใหม่ โดยระบุมิติหรือแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่กำหนดให้ได้ - สรุปความรู้ใหม่อย่างมีเหตุผลและสร้างงานใหม่ได้
2 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวม โดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งของ กิจกรรม งาน เหตุการณ์ทั่วไปได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างมิติได้อย่างมีเหตุผล - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้

ช่วงชั้นที่ 4 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา	
1 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวมโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งของ กิจกรรม งาน เหตุการณ์ทั่วไปได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบในหลายมิติได้ - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้

ช่วงชั้นที่ 3

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวมโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องราว กิจกรรม งาน ประสบการณ์ เหตุการณ์ทั่วไปได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างมิติได้อย่างมีเหตุผล - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ได้ - เชื่อมโยงความรู้ระหว่าง โครงสร้างความรู้เดิมกับสิ่งที่กำหนดใหม่ โดยระบุนิยามหรือแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่กำหนดให้ได้ - สรุปองค์ความรู้ได้อย่างมีเหตุผลและสร้างงานใหม่ได้ - ตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือทางเลือกโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณภาพ
3 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวมโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องราว กิจกรรม งาน ประสบการณ์ เหตุการณ์ทั่วไปได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างมิติได้อย่างมีเหตุผล - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ได้ - สรุปองค์ความรู้ได้อย่างมีเหตุผลและสร้างงานใหม่ได้ - เชื่อมโยงความรู้ระหว่าง โครงสร้างความรู้เดิมกับสิ่งที่กำหนดใหม่ โดยระบุนิยามหรือแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่กำหนดให้ได้

ช่วงชั้นที่ 3 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา	
2 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมี ความคิดแบบองค์รวมโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องราว กิจกรรม งาน ประสบการณ์ เหตุการณ์ทั่วไปได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างมิติได้อย่างมีเหตุผล - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ได้ - สรุปองค์ความรู้ได้อย่างมีเหตุผลและสร้างงานใหม่ได้
1 หมายถึง	<p>ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมี ความคิดแบบองค์รวมโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - แจกแจงข้อมูลองค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องราว กิจกรรม งาน ประสบการณ์ เหตุการณ์ทั่วไปได้ - จัดลำดับข้อมูลที่ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างมิติได้อย่างมีเหตุผล - จัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ได้

แหล่งข้อมูล

- รายงานบันทึกการสังเกต
- รายงานบันทึกการสัมภาษณ์
- สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม
- ผลงานของผู้เรียน / รูปภาพ
- ระเบียบ / คำสั่ง
- รายงานการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- รายงานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปน้อยกว่าร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 75 - 89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการตัดสินใจได้

คำอธิบาย : สามารถคาดคะเนสถานการณ์ เพื่อกำหนดเป้าหมาย และทางเลือกเพื่อตัดสินใจบนข้อมูลที่น่าเชื่อถือสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

- 1) คาดคะเนสถานการณ์เพื่อกำหนดเป้าหมาย
- 2) กำหนดเป้าหมายของเรื่องที่ต้องการศึกษา
- 3) กำหนดวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ปัญหา

ช่วงชั้นที่ 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย และครอบคลุม ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จัดระบบเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมายอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามข้อมูลสารสนเทศ ได้อย่างหลากหลาย และให้เหตุผลสนับสนุนได้ชัดเจนและเพียงพอ
3 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย และครอบคลุม ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จัดระบบเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมายอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามข้อมูลสารสนเทศ ได้อย่างหลากหลาย และให้เหตุผลสนับสนุนได้ชัดเจนเป็นส่วนใหญ่

ช่วงชั้นที่ 4 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา	
2 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย มีการจัดระบบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมายอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นบางส่วน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามข้อมูลสารสนเทศ ได้หลายทาง และให้เหตุผลสนับสนุนได้ชัดเจนเป็นบางส่วน
1 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้แต่ไม่ครอบคลุม ขาดการจัดระบบและนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและกำหนดทางเลือกได้น้อย และไม่สมเหตุสมผล

ช่วงชั้นที่ 3

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัยครอบคลุม ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จัดระบบเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมายอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามข้อมูลสารสนเทศ ได้อย่างหลากหลาย และให้เหตุผลสนับสนุนได้ชัดเจนและเพียงพอ
3 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย และครอบคลุม ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จัดระบบเรียบเรียงให้เข้าใจง่าย ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมายอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามข้อมูลสารสนเทศ ได้ค่อนข้างหลากหลาย และให้เหตุผลสนับสนุนได้เป็นส่วนใหญ่
2 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย และครอบคลุม มีการจัดระบบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการกำหนดเป้าหมายอย่างสมเหตุสมผล สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นบางส่วน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ตามข้อมูลสารสนเทศ ได้น้อย และให้เหตุผลสนับสนุนได้ชัดเจนเป็นบางส่วน
1 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถคาดคะเนสถานการณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นปัจจุบันได้ไม่ครอบคลุม ขาดการจัดระบบและนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายและกำหนดทางเลือกได้น้อย และไม่สมเหตุสมผล

แหล่งข้อมูล

- รายงานบันทึกการสังเกต
- รายงานบันทึกการสัมภาษณ์
- สรุปผลการปฏิบัติการ
- ผลงานของผู้เรียน / รูปภาพ
- ระเบียบ/คำสั่ง
- รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- รายงานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปน้อยกว่า ร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 75 - 89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ

คำอธิบาย : ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาได้ผลงานตามเป้าหมาย โดยยึดหลักการคิดเชิงเหตุผลและความรู้สึกผิดชอบ

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

- 1) ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด
- 2) ใช้หลักการคิดเชิงเหตุผลและความรู้สึกผิดชอบ

ช่วงชั้นที่ 3 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นสถานการณ์ที่ซับซ้อน ด้วยวิธีการที่เป็นระบบทุกขั้นตอน ได้ด้วยตนเองมีผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยึดหลักการคิดเชิงเหตุผล ผู้เรียนมีความรอบคอบตั้งใจและจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่อง และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตนทุกอย่าง

ช่วงชั้นที่ 3-4 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา	
3 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นสถานการณ์ที่ซับซ้อน ด้วยวิธีการที่เป็นระบบทุกขั้นตอน ได้ด้วยตนเองมีผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยึดหลักการคิดเชิงเหตุผล ผู้เรียนมีความรอบคอบตั้งใจ และจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำบ่อยครั้ง และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตนในบางอย่าง
2 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อน ด้วยวิธีการที่เป็นระบบทุกขั้นตอน ได้ด้วยตนเองมีผลสำเร็จตามเป้าหมาย และขอคำแนะนำจากผู้อื่นเป็นบางส่วน ยึดหลักการคิดเชิงเหตุผล ผู้เรียนมีความรอบคอบตั้งใจ และจิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำเป็นบางครั้ง และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตนในบางอย่าง
1 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน กิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อน อย่างไม่เป็นระบบ ได้ด้วยการช่วยเหลือของบุคคลอื่น ยึดหลักการคิดเชิงเหตุผล แต่ขาดความรอบคอบ จิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำเป็นบางครั้ง และรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตนน้อยครั้ง

แหล่งข้อมูล

- รายงานบันทึกการสังเกต
- รายงานบันทึกการสัมภาษณ์
- สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม
- ผลงานของผู้เรียน / รูปภาพ
- ระเบียบ / คำสั่ง
- รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- รายงานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปน้อยกว่า ร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 75 - 89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

คำอธิบาย : ผู้เรียนสามารถรวบรวมผสมผสาน เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมที่หลากหลายมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเองอย่างมีหลักเกณฑ์ พัฒนาและริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นผู้มองโลกในแง่ดีเสมอ

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

- 1) เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิมสร้างเป็นความรู้ใหม่
- 2) ริเริ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์
- 3) มองเหตุการณ์และปัญหาในเชิงบวก

ช่วงชั้นที่ 3 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามความคิดของตนอย่างมีหลักเกณฑ์ที่อธิบายได้ สามารถคิดนอกกรอบ ริเริ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ มีผลงานแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากความคิดของตนเองจำนวนมาก สามารถระบุรายละเอียดของสิ่งที่คิด ได้ชัดเจนและมีการเผยแพร่ผลงานทั้งในและนอกสถานศึกษา มองเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ในเชิงบวกและใช้วิธีการทางสันติเพื่อแก้ปัญหาทุกครั้ง
3 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามความคิดของตนอย่างมีหลักเกณฑ์ที่อธิบายได้ สามารถคิดนอกกรอบ ริเริ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ มีผลงานแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากความคิดของตนเอง สามารถระบุรายละเอียดของสิ่งที่คิด ได้ชัดเจนและมีการเผยแพร่ผลงานในสถานศึกษา มองเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ในเชิงบวกและใช้วิธีการทางสันติเพื่อแก้ปัญหาบ่อยครั้ง

ช่วงชั้นที่ 3 – 4 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา	
2 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามความคิดของตนเองบางส่วนผนวกกับการชี้แนะของผู้อื่น สามารถคิดนอกกรอบ ริเริ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ มีผลงานแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากความคิดของตนเองบางส่วนผนวกกับการชี้แนะของผู้อื่น มองเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ในเชิงบวกและใช้วิธีการทางสันติเพื่อแก้ปัญหาบางครั้ง
1 หมายถึง	ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เดิมสร้างเป็นความรู้ใหม่โดยอาศัยการชี้แนะของผู้อื่นเป็นหลัก มีผลงานแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากการชี้แนะของผู้อื่นเป็นหลัก มองเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ในเชิงบวกและใช้วิธีการทางสันติเพื่อแก้ปัญหาบางครั้ง

แหล่งข้อมูล

- รายงานบันทึกการสังเกต
- รายงานบันทึกการสัมภาษณ์
- สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรม
- ผลงานของผู้เรียน / รูปภาพ
- ระเบียบ / คำสั่ง
- รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- รายงานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปน้อยกว่า ร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 50-74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 75-89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ระดับคุณภาพรวมของมาตรฐานที่ 4

ตัวบ่งชี้ที่	4.1	4.2	4.3	4.4	หมายเหตุ
ผลการพัฒนา					
สรุปรวม					

มาตรฐานที่ 5 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

คำอธิบาย : ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของผู้เรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3-4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนร้อยละ 75 ขึ้นไปที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
3 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนร้อยละ 65 - 74 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
2 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 - 64 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
1 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (8 กลุ่มสาระการเรียนรู้) ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด

แหล่งข้อมูล

- เอกสาร ปพ. 5, 6 และสารสนเทศของงานวัดและประเมินผล

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
1	2	3	4

ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 มีผลการทดสอบรวมยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์

คำอธิบาย : ผู้เรียนมีผลการทดสอบรวมยอดระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เฉลี่ยตามเกณฑ์ (เกณฑ์ในที่นี้อาจหมายถึง ระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่ หรือระดับสถานศึกษา แล้วแต่กรณี)

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ : ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ย
ระดับชาติ (กรณีที่มีการทดสอบ)

ช่วงชั้นที่ 1 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
3 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนร้อยละ 40 - 49 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
2 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนร้อยละ 30 - 39 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด
1 หมายถึง	จำนวนผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 30 ได้ผลการทดสอบรวบยอดเฉลี่ยระดับชาติสูงกว่าเกณฑ์ของสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาที่กำหนด

แหล่งข้อมูล

รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (GAT) จาก สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
1	2	3	4

ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ

คำอธิบาย : ผู้เรียนสามารถนำเสนอความคิดให้ผู้อื่นเข้าใจโดยผ่านการพูด
เขียน หรือวิธีการต่างๆ ได้อย่างชัดเจน น่าสนใจ และเนื้อหาสาระถูกต้อง

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

1) นำเสนอความคิดผ่านการพูด เขียน และการสื่อความด้วยวิธีการที่

หลากหลาย

2) ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอ เสนอความคิดในรูปแบบที่เหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน

ช่วงชั้นที่ 3 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนนำเสนอความคิดโดยผ่านการพูด เขียน หรือวิธีการที่หลากหลาย และใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนองานในรูปแบบที่เหมาะสม ชัดเจน น่าสนใจ และตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน
3 หมายถึง	ผู้เรียนนำเสนอความคิดโดยผ่านการพูด เขียน หรือวิธีการที่หลากหลาย และใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนองานในรูปแบบที่เหมาะสม น่าสนใจ และตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน
2 หมายถึง	ผู้เรียนนำเสนอความคิดโดยผ่านการพูด เขียน หรือวิธีการที่หลากหลาย และใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนองานในรูปแบบที่เหมาะสม และตรงตามวัตถุประสงค์ของงาน
1 หมายถึง	ผู้เรียนนำเสนอความคิดโดยผ่านการพูด เขียน หรือวิธีการที่หลากหลาย และใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนองานตรงตามวัตถุประสงค์ของงานได้

แหล่งข้อมูล

- แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม / การสัมภาษณ์
- รายงานผลการประเมิน
- กิจกรรม / โครงการ

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปน้อยกว่าร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ 75 - 89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและ
ภาษาต่างประเทศ

คำอธิบาย : ผู้เรียนสามารถฟัง พูด อ่าน เขียนได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกหลัก
ไวยากรณ์ และสามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อยหนึ่งภาษา

1. ภาษาไทย

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

- 1) แสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟัง
- 2) พูดในโอกาสต่างๆ ได้เหมาะสม
- 3) วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าจากเรื่องที่อ่าน
- 4) เขียนแสดงทรรศนะเชิงสร้างสรรค์และเชิงวิชาการ

ช่วงชั้นที่ 3 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟังได้ พูดและ สนทนาในโอกาสต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่า จากเรื่องที่อ่าน และเขียนแสดงทรรศนะเชิงสร้างสรรค์ และเชิงวิชาการ ได้ถูกต้อง
3 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟังได้ พูดและ สนทนาในโอกาสต่างๆ ได้ วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าจากเรื่องที่อ่าน และ เขียนแสดงทรรศนะเชิงสร้างสรรค์ และเชิงวิชาการ ได้ถูกต้อง
2 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟังได้ พูดและ สนทนาในโอกาสต่างๆ ได้ วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าจากเรื่องที่อ่าน และ เขียนเชิงวิชาการได้ถูกต้อง
1 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟังได้ พูดและ สนทนาในโอกาสต่างๆ ได้ วิเคราะห์ วิจารณ์ และเขียนเชิงวิชาการได้ถูกต้อง

2. ภาษาต่างประเทศ

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

- 1) แสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟัง

- 2) พุดแตกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ชี้แจงเหตุผล
- 3) เขียนบรรยายเรื่องราว มีการเชื่อมโยงเหตุการณ์

ช่วงชั้นที่ 3 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟัง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ชี้แจงเหตุผล แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน และเขียนบรรยายเรื่องราวโดยมีความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
3 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟัง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ชี้แจงเหตุผล แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน และเขียนบรรยายเรื่องราวโดยมีความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง
2 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟัง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ชี้แจงเหตุผล แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน และเขียนบรรยายเรื่องราวโดยมีความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ต่างๆ ได้
1 หมายถึง	ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและทรรศนะเพิ่มเติมจากเรื่องที่ฟัง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก ชี้แจงเหตุผล แสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน และเขียนบรรยายเรื่องราวต่างๆ ได้

แหล่งข้อมูล

- เอกสาร ปพ. 5, 6
- สารสนเทศของงานวัดและประเมินผล
- ผลงาน / ชิ้นงานของผู้เรียน

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ ระดับ 3 ขึ้นไป น้อยกว่าร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ ร้อยละ 75 - 89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ตัวบ่งชี้ที่ 5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

คำอธิบาย : ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร สืบค้นข้อมูลและ / หรือสร้างชิ้นงาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบ :

1) รู้ เข้าใจ ค้นคว้าหาข้อมูลโดยใช้สื่อเทคโนโลยี และ การติดต่อสื่อสาร

2) เลือกและใช้สารสนเทศถูกวิธี คุ่มค่า

3) นำเสนอข้อมูลโดยใช้สื่อเทคโนโลยี

4) สร้างชิ้นงาน/โครงการโดยสื่อเทคโนโลยี

5) ใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยในการประมวลผล

ช่วงชั้นที่ 3 - 4

ระดับการพัฒนา	
4 หมายถึง	ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อค้นหาข้อมูล ติดต่อสื่อสาร นำเสนอผลงาน / โครงการ และประมวลผลข้อมูล ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ
3 หมายถึง	ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อค้นหาข้อมูล ติดต่อสื่อสาร นำเสนอผลงาน / โครงการ และประมวลผลข้อมูล ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง
2 หมายถึง	ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อค้นหาข้อมูล ติดต่อสื่อสาร นำเสนอผลงาน / โครงการ และประมวลผลข้อมูล ได้ถูกต้อง
1 หมายถึง	ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อค้นหาข้อมูล ติดต่อสื่อสาร นำเสนอผลงาน / โครงการและประมวลผลข้อมูล ได้

แหล่งข้อมูล

- ผลงาน / ชิ้นงาน / โครงการของผู้เรียน

- แบบสำรวจการใช้สื่อเทคโนโลยี

- แผนการจัดการเรียนรู้ (สาระเทคโนโลยี สารสนเทศ กลุ่มสาระ

การเรียนรู้การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี)

เกณฑ์ระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปน้อยกว่าร้อยละ 50	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไปตั้งแต่ร้อยละ 50 - 74	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ 75 - 89	จำนวนผู้เรียนที่ได้ระดับ 3 ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป

ระดับคุณภาพรวมของมาตรฐานที่ 5

ตัวบ่งชี้ที่	5.1	5.2	5.3	5.4	5.5	หมายเหตุ
ผลการพัฒนา						
สรุปรวม						

3. เกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (1,

2)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี (7)

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา (8)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (4)

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (5)

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (6)

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (3)

สรุป ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าครั้งนี้ผู้วิจัยนำมาเพียง 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 5 และเกณฑ์การพิจารณาในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สรุปความคิดอย่างเป็นระบบและมีการคิดแบบองค์รวม

เกณฑ์การพิจารณา

1. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถจำแนกแจกแจงองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างถูกต้อง
2. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถจัดลำดับข้อมูลได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
3. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างหมวดหมู่ได้อย่างถูกต้อง
4. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถจัดกลุ่มความคิดตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้ถูกต้อง เช่น การพูดหน้าชั้นตามที่กำหนด เป็นต้น
5. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ได้อย่างตรงประเด็น เช่น การตรวจคำบรรยายภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ เป็นต้น
6. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถสรุปสาระและเชื่อมโยงเพื่อนำมาวางแผนงานโครงการได้ เช่น การเขียนโครงการ หรือ รายงาน เป็นต้น
7. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถสรุปเหตุผลเชิงตรรกะ และสร้างสิ่งใหม่ได้ เช่น การเขียนเรียงความ เขียนเรื่องสั้นได้ เป็นต้น

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ จากค่าร้อยละเฉลี่ย

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 50-74 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 75-89 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดไตร่ตรอง
เกณฑ์การพิจารณา

1. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถวิจารณ์สิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยผ่านการ
ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล

2. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง
ข้อมูลความคิดต่างๆ ได้อย่างถูกต้องมีเหตุผล

3. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล
และเลือกความคิดหรือทางเลือกที่เหมาะสม

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ จากค่าร้อยละเฉลี่ย

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มีคุณลักษณะตาม เกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 50-74 มีคุณลักษณะ ตามเกณฑ์ การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 75-89 มีคุณลักษณะ ตามเกณฑ์ การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป มี คุณลักษณะตาม เกณฑ์การพิจารณา

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

เกณฑ์การพิจารณา

1. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถรวบรวมความรู้ความคิดเดิมแล้ว
สร้างเป็นความรู้ใหม่ ตามความคิดของตนเองได้อย่างมีหลักเกณฑ์

2. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถคิดนอกกรอบได้

3. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลงานเขียน / งานศิลปะ / งาน

สร้างสรรค์

4. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถพัฒนาและริเริ่มสิ่งใหม่

5. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายใน

อนาคตได้อย่างมีเหตุผล

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ จากค่าร้อยละเฉลี่ย

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 50-74 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 75-89 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี 8 ตัวบ่งชี้
คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติในระดับดี ใน 8 กลุ่มสาระ
ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3, 6

- 5.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 5.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- 5.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- 5.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 5.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- 5.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 5.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

เกณฑ์การพิจารณา 5.1-5.8

5.1.1-5.8.1 ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการเรียนของสถานศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับดี ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

5.1.2-5.8.2 ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการเรียนของสถานศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับดี ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.1.3-5.8.3 ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการเรียนของสถานศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับดี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

5.1.4-5.8.4 ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลการเรียนของสถานศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับดี ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เกณฑ์การประเมินคุณภาพระดับตัวบ่งชี้ จากค่าร้อยละเฉลี่ย

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 50-74 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 75-89 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา	ผู้เรียนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป มีคุณลักษณะตามเกณฑ์การพิจารณา

ระดับดี หมายถึง มีผลการเรียนรวบยอดระดับชาติตามที่ได้กำหนดว่ามีคะแนนอยู่ในระดับดี ในกรณีที่ใช้ผลการเรียนที่เขตพื้นที่ทดสอบจะใช้ค่าคะแนนที่เขตพื้นที่กำหนดว่าอยู่ในระดับดี

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ได้มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการหลายท่าน อาทิ เช่น Kemmis & McTaggart (1988) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการรวบรวมปัญหาหรือคำถามจากการสะท้อนการปฏิบัติการของผู้มีส่วนในการปฏิบัติการในสังคมหรือเพื่อต้องการที่จะพัฒนาหลักการและเหตุผลและวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานนั้น และในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัตินั้นๆ ให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง สำหรับ คงศักดิ์ ชาติทอง (2544 : 43) ได้ให้ความหมายคล้ายกันว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยอย่างมีระบบเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสะท้อนผลของข้อมูลที่ได้ อย่างพินิจพิเคราะห์ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่พอใจของผู้วิจัย ซึ่งก็คือการใช้วงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือกระทำจริง การสังเกต และการสะท้อนการปฏิบัติ ดำเนินการ ต่อเนื่องไปจนนำไปสู่การปรับแผนเข้าสู่วงจรใหม่ จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริง เพื่อพัฒนาสภาพการของสิ่งที่ได้ศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง ส่วน อุทุมพร จารมรمان (2539 : 67) เห็นว่าการวิจัยที่เรียกว่า Action Research คือการวิจัยที่ทำโดยครู ของครูเพื่อครูและสำหรับครู เป็นการวิจัยซึ่งครูต้องตั้งปัญหาการเรียนการสอนออกมาและครูต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาแก้ปัญหาด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้

2. จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

จุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ มีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำงานที่ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์หาสาระสำคัญของสาเหตุที่เป็นปัญหาอันเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากนั้นจะใช้แนวคิดทางทฤษฎีและประสบการณ์ที่ผ่านมา เสาะหาข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ แล้วนำวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เช่น ทดลองใช้กับครูผู้ร่วมสอนเมื่อต้องการมีความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่จำเป็นต้องมีกลุ่มตัวอย่าง เพราะกลุ่มตัวอย่างก็คือ ประชากรของเรื่องที่เราศึกษาและเป็นหน่วยงานหรือห้องเรียนซึ่งมีขนาดตัวอย่างไม่ใหญ่มากนักและประการสำคัญ การวิจัยชนิดนี้ไม่ต้องการผลที่ไปสรุปอ้างอิง (Generalization) ถึงคนอื่นๆ ด้วย (ศ.วาสนา ประवालพฤกษ์. 2538)

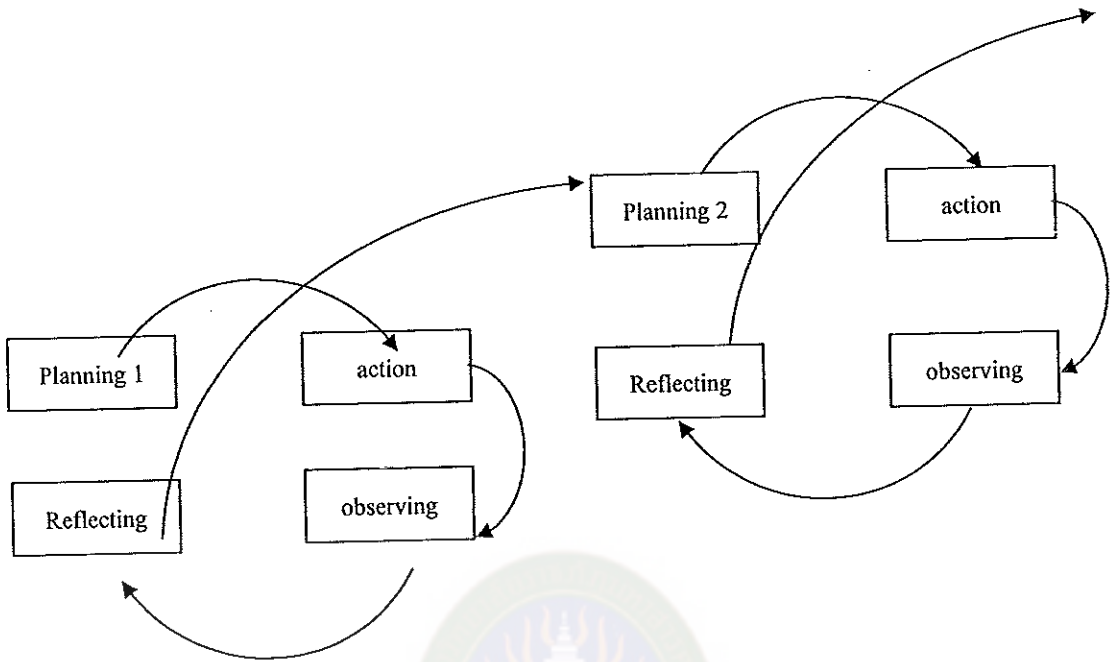
3. ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา

3.1 เป็นการวินิจฉัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกัน ในทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎี และการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนนโยบายการวิจัย

3.2 เน้นการปฏิบัติการ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3.3 ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อการปรับแผนการปฏิบัติการ

3.4 ในวงจรการปฏิบัติการ (Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observing) และการสะท้อนการปฏิบัติการ (Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงผล เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจร (Re - Planning) ต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พอใจและได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป ดังแผนภูมิที่ 13

แผนภูมิที่ 13 วงจรการวิจัยปฏิบัติการ(Action Research Spiral)

4. รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

คงศักดิ์ ธาตุทอง, งามนิทย์ ธาตุทองและคณะ. 2547 : 5) ได้แบ่งรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ระดับของการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ 3 รูปแบบ ดังนี้

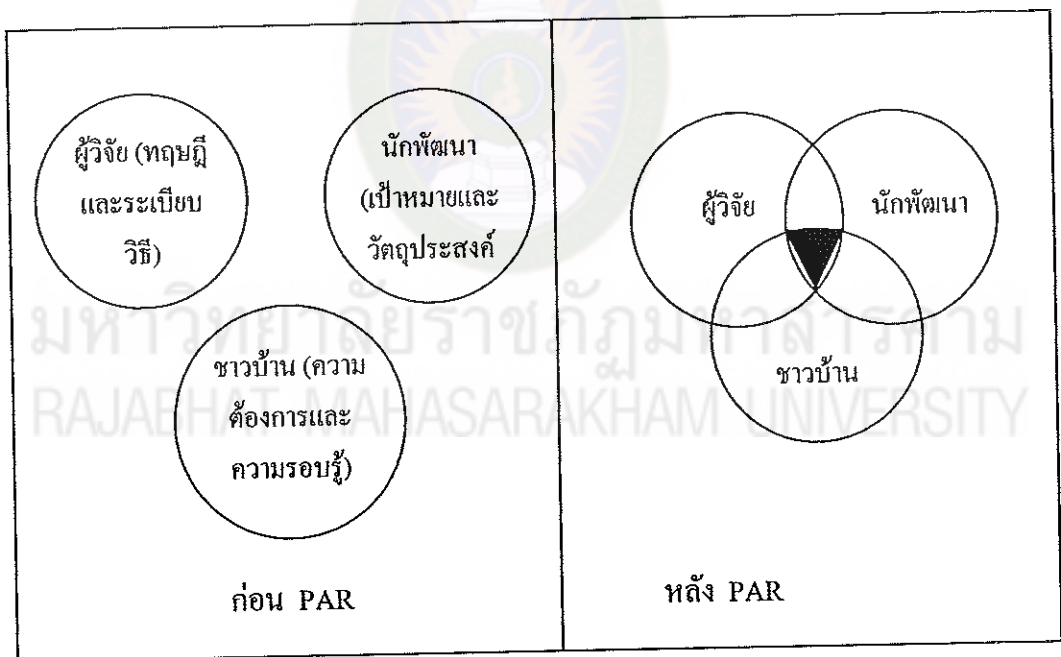
4.1 Technical Action Research มุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการจัดกิจกรรม ผู้ปฏิบัตินำข้อค้นพบหรือผลของการวิจัยของนักวิจัยภายนอกมาใช้ ภายใต้อาณัติช่วยเหลือและแนะนำของนักวิจัยภายนอก

4.2 Practical Action Research นักวิจัยเป็นคนภายนอก จะทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติการศึกษาสาเหตุและผลของการปฏิบัติโดยสะท้อนผลการปฏิบัติ และคิดวิเคราะห์ตลอดจนการพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเอง นักวิจัยอยู่ในทีมการวิจัย

4.3 Emancipatory หรือ Participatory Action Research มุ่งเน้นการเท่าเทียมกันของผู้ร่วมงานในทุกๆ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานขององค์กร นักวิจัยที่เป็นคนภายนอกจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือโดยการกระตุ้นผู้ปฏิบัติให้สามารถสร้างกลุ่มสะท้อนผลการปฏิบัติและเกิดการพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยและเห็นว่า Emancipatory หรือ Participatory Action Research เท่านั้นคือการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการที่แท้จริง เพราะผู้วิจัยจะเป็นอิสระ และไม่ยึดติดกับความรู้อคติแบบอย่าง ความเคยชิน ประเพณีและระบบความคิด โดยเน้นความเท่าเทียมกัน นักวิจัยเป็นเพียงบุคคลภายนอก ที่มีบทบาทสนับสนุนให้เกิดการวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเพียงเพื่อนร่วมงาน ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ

4.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หมายถึงการที่ประชาชน สมาชิกของชุมชนกับผู้วิจัยปฏิบัติการ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันประเมินปัญหา ความต้องการของชุมชน (Need Assessment) ร่วมกันในการวิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันว่าชุมชนมีปัญหาและข้อบกพร่องในเรื่องใดบ้างแล้วร่วมกันระบุปัญหา ต่อจากนั้นก็มีการศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหา มีการสำรวจทรัพยากรในชุมชน ซึ่งรวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ ทั้งภายในชุมชนเองและภายนอกชุมชน ได้แก่องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีการวางแผนในการแก้ปัญหา ดำเนินการติดตามผลและสุดท้ายคือ การประเมินผล ดังแผนภูมิที่ 14

แผนภูมิที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างนักพัฒนา ผู้วิจัย และชาวบ้าน ก่อนและหลังการวิจัยแบบ PAR

สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ เห็นว่า PAR เป็นการวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชนโดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา วางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา ปฏิบัติการตามแผน และติดตามประเมินผล ทั้งนี้ในทุกขั้นตอน ชาวบ้าน หรือสมาชิกของชุมชนนั้นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และได้มีนักวิชาการของต่างประเทศได้พูดถึง PAR ในมุมมองต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจเช่น PAR คือการที่คนส่วนหนึ่งในองค์กรหรือชุมชนที่กำลังศึกษาอยู่มีความร่วมมืออย่างจริงจังกับนักวิจัยมืออาชีพในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นออกแบบงานวิจัยจนถึงการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งสุดท้ายและการอภิปรายผลการดำเนินงานที่ได้จากการวิจัย

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2544) เสนอแนวคิดพื้นฐานของ PAR ว่า 1) เป็นกระบวนการพลวัตและมีชีวิต โดยเริ่มต้นจากสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันทำการค้นคว้าว่า ปัญหาคืออะไร มีสาเหตุ มีสาเหตุมาจากอะไร เป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม หรือว่าความเชื่อ ต่อจากนั้นจึงไปยังจุดที่ควรจะเป็นไปได้ในอนาคต ฉะนั้น จึงมีลักษณะยืดหยุ่น ไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้ ไม่มีการกำหนดกิจกรรม (โดยเฉพาะปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา) ล่วงหน้า 2) บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพ และความสามารถในการคิด และทำงานร่วมกัน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญเช่นเดียวกับภูมิปัญญาของผู้วิจัย นักวิชาการ หรือนักพัฒนา ทุกสิ่งทุกอย่างในชุมชน ทั้งเรื่องของความรู้ ความชำนาญ ทรัพยากรที่มีอยู่ และที่จะหามาได้ในอนาคต จะต้องได้รับการจัดสรรอย่างเท่าเทียมกัน 3) จะต้องเริ่มจากความรู้ลึกของคนที่มาต่อปัญหา หรือความต้องการของชุมชนจากนั้นนำไปสู่การสร้างความเข้าใจและการกระทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในตนเองและชุมชนทั้งในด้านมิติแห่งปัญญาจิตใจและกายภาพและ 4) เป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุดในวงจรแต่เป็นการเริ่มไปสู่วงจรใหม่ ซึ่งเป็นวงจรที่ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การกระทำ

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research หรือ AR เป็นกระบวนการร่วมมือกันของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ให้เกียรติ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่ปฏิบัติในปัจจุบันให้สามารถพบกับความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ โดยใช้กระบวนการของการวางแผน ปฏิบัติตามแผน สังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูล สะท้อนผล การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแผนในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอีกครั้ง จนกว่าจะได้ผล เป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

บริบทของโรงเรียนยางวิทยาคม

1. ประวัติของโรงเรียนโดยสังเขป

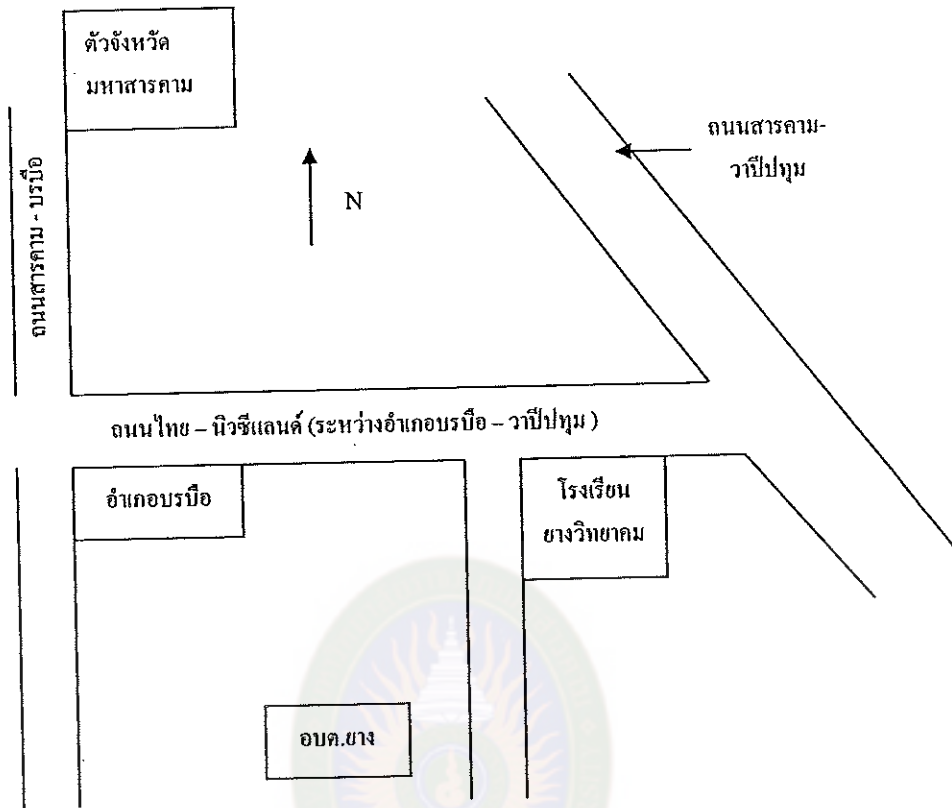
โรงเรียนยางวิทยาคม ก่อตั้งบนพื้นที่สาธารณะ จำนวนเนื้อที่ทั้งหมด 40 ไร่ ความเป็นมา การก่อตั้ง เริ่มขึ้นในปี 2536 เป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนดงใหญ่วิทยาคม รัชมังคลาภิเษก โดยมีนายสังคม โคตรสีเขียว เป็นผู้ประสานงาน ดำเนินการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงแรก ดำเนินการสอนเรื่อยมา ถึงปี 2539 โดยมีนายสังคม โคตรสีเขียว เป็นผู้บริหาร จนกระทั่งวันที่ 8 พฤษภาคม 2540 ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีนายสังคม โคตรสีเขียว ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ ในขณะนั้น ต่อมาในปี 2541 - 2545 ผู้บริหารโรงเรียนคือ นายสังคม โคตรสีเขียว ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และในปี 2546 - 2549 ได้เปลี่ยนผู้บริหารคนใหม่ คือ นายมบุญ เพชรมีแก้ว และปัจจุบันโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีผู้บริหารคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน นายนิพนธ์ ยศดา

เขตบริการของโรงเรียน ในตำบลยาง อำเภอกระบุรี มาจาก บ้านยาง บ้านแดง บ้านบกพร้าว บ้านสงเปลือย บ้านกลาง บ้านหว้า บ้านโพธิ์ทอง บ้านโลกสูง บ้านมะแง บ้านดอนจันทร์ บ้านโนนสมบูรณ์ บ้านหนองจาม บ้านหนองแวง บ้านยางใหม่ บ้านแดงใหม่ และในตำบลใกล้เคียง คือ ตำบลบัวมาศ อำเภอกระบุรี มาจาก บ้านบัวมาศหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 8 ตำบลแคน อำเภอวาปีปทุม มาจาก บ้านโลกใหญ่ บ้านคู บ้านป่าจิก บ้านหัวนาไทย บ้านแวงเหล่า บ้านแก่น้อย บ้านแคน จากตำบลหนองม่วง อำเภอกระบุรี มาจาก บ้านเขวน้อย บ้านโนนม่วง บ้านโนนกลาง บ้านดงมัน บ้านจี้เหล็ก บ้านหนองแวง - หนองตุ รวม 32 หมู่บ้าน

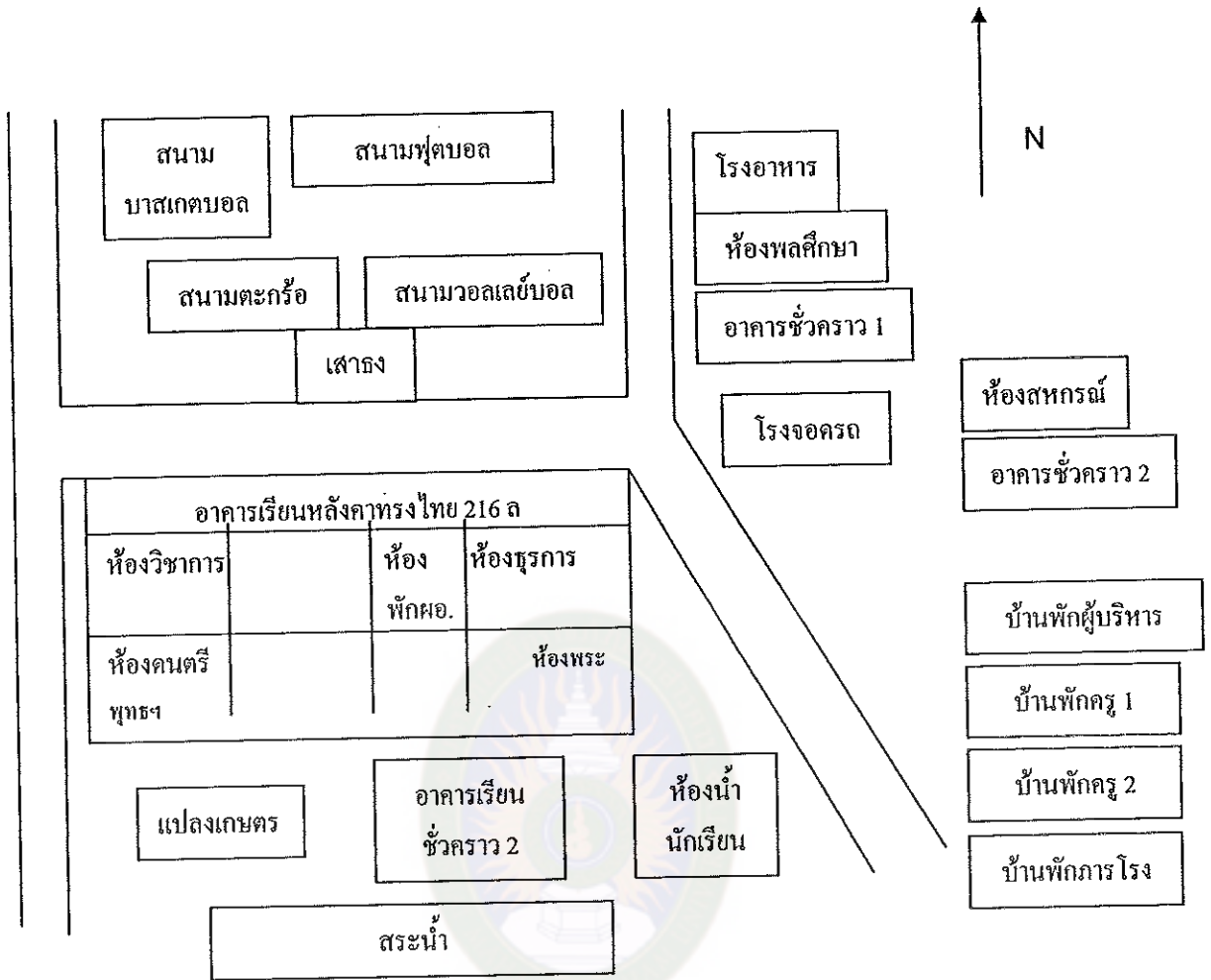
2. ที่ตั้ง

สถานศึกษา โรงเรียนยางวิทยาคม ตั้งอยู่ถนนไทย - นิวซีแลนด์ ระหว่างกิโลเมตรที่ 18 - 19 เลขที่ 25 หมู่ที่ 6 บ้านบกพร้าว ตำบลยาง อำเภอกระบุรี จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44130 โทรศัพท์ 043-731159 โทรสาร 043-731159

E-Mail yangschool@thaimail.com

แผนภูมิที่ 15 แสดงที่ตั้งของโรงเรียนยางวิฑายคม

แผนภูมิที่ 16 แสดงแผนผังของโรงเรียนยางวิทยาคม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. ปรัชญา “คุณธรรมนำความรู้ มุ่งสู่การพัฒนา อยู่ร่วมกับปวงประชาอย่างมีความสุข”

4. สัญลักษณ์ คือ รัศมีเปล่งรอบเจดีย์ ครอบอักษรย่อ ย.ว.
5. สีประจำโรงเรียน คือ เขียว-ชมพู
6. คำขวัญ คือ เรียนดี ประพฤติดีเป็นศักดิ์ศรียางวิทยาคม
7. วิสัยทัศน์

โรงเรียนยางวิทยาคมเป็นสถานศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีรูปแบบที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีสื่อนวัตกรรม / เทคโนโลยี ที่เพียงพอเหมาะสมในการใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และ

คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น

8. พันธกิจ

8.1 ขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค

8.2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

8.3 สร้างเสริมระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

8.4 สนับสนุนและส่งเสริมการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

8.5 พัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีประสิทธิภาพ

8.6 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย

8.7 นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา

9. เป้าหมาย

9.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ 100%

9.2 นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ 95%

9.3 โรงเรียนผ่านการประเมินภายนอกรอบที่ 3

9.4 ครูได้รับการพัฒนาเป็นครูมืออาชีพ

9.5 นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและได้รับการประเมินระดับ

10. ข้อมูลครูและบุคลากร

ตารางที่ 1 ข้อมูลครูและบุคลากรโรงเรียนยางวิทยาคม

ตำแหน่ง	ระดับ			ชาย	หญิง	รวม
	คต.1	คต.2	คต.3			
ผู้อำนวยการฯ	-	-	1	1	-	1
รองผู้อำนวยการฯ	-	1	-	1	-	1
ครูชำนาญการ	-	9	-	3	6	9
ครู	4	-	-	-	4	4
ครูผู้ช่วย	-	-	-	-	-	-
พนักงานราชการ	-	-	-	3	1	4
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	1	1
นักการฯ	-	-	-	1	-	1
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	-	1	1	2
รวม				10	13	23

11. รายชื่อบุคลากร โรงเรียนยางวิทยาคม

11.1	นายนิพนธ์ ยศดา	คศ.ม. บริหารการศึกษา	ผู้อำนวยการโรงเรียน
11.2	นายมนูญ บุญไชย	ค.ม.การบริหารการศึกษา	รองผู้อำนวยการโรงเรียน
11.3	นายสิทธิชัย ภาวภูตานนท์	คศ.บ.ภาษาไทย	ครูชำนาญการ
11.4	นายจรรยา โยธาบุตร	ค.บ.อุตสาหกรรมศิลป์	ครูชำนาญการ
11.5	นางวันนา ชาวพงษ์	ค.บ.ภาษาไทย	ครูชำนาญการ
11.6	นายรักศักดิ์ ไสยลักษณ์	ค.บ.ภาษาอังกฤษ	ครูชำนาญการ
11.7	นางพิศมัย ไสยลักษณ์	ค.บ.ธุรกิจศึกษา	ครูชำนาญการ
11.8	นางณัฐญา สาทิมาน	ค.บ.คณิตศาสตร์	ครูชำนาญการ
11.9	นางอุไรวรรณ ชาวพงษ์	ค.บ.สังคมศึกษา	ครูชำนาญการ
11.10	นางสาวอังกริ จันทร์ถน	ค.บ.ฟิสิกส์	ครูชำนาญการ
11.11	นางถนอมทรัพย์ วงศ์นุกูล	ค.บ.ภาษาอังกฤษ	ครูชำนาญการ
11.12	นางเสียงจิม อุ่นพิกุล	ค.บ.ภาษาอังกฤษ	ครู

11.13	นางนิภาพร อางอารี	ค.บ.คณิตศาสตร์	ครู
11.14	นางนงรักษ์ โพธิ์ศรี	ค.บ.คณิตศาสตร์	ครู
11.15	นางสาวเด่นนภา ลาดนาเลา	ป.บัณฑิต / วท.บ.เคมี	ครู
11.16	นายคมสัน แคนดา	ค.บ.พลศึกษา	พนักงานราชการ
11.17	นายรชต ไสภณพัฒน์บัณฑิต	ศศ.บ.ดนตรีสากล	พนักงานราชการ
11.18	นายอรุณมิน ชินวงศ์	วท.บ.วิทยาการคอมพิวเตอร์	พนักงานราชการ
11.19	นางสิริอร จันทรงกุล	กศ.บ.ชีววิทยา	พนักงานราชการ
11.20	นางสาวจิตรลดา ศรีโสภะ	วท.บ. เคมี	ครูอัตราจ้าง
11.21	นายคำสิงห์ คงอมาตย์	มัธยมศึกษาปีที่ 6	นักการภารโรง
11.22	นายอ่อนตา ภูริบ	มัธยมศึกษาปีที่ 3	ลูกจ้างประจำ
11.23	นางอ้อยกรอบ บุญคำ	ประถมศึกษาปีที่ 6	ลูกจ้างชั่วคราว

12. จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น ในปีการศึกษา 2551

ข้อมูล : 10 มิถุนายน 2551

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น โรงเรียนยางวิทยาคม

ระดับชั้น	ปี 2551		
	ชาย	หญิง	รวม
มัธยมศึกษาปีที่ 1	49	42	91
มัธยมศึกษาปีที่ 2	66	53	119
มัธยมศึกษาปีที่ 3	47	38	85
รวมมัธยมศึกษาตอนต้น	162	133	295
มัธยมศึกษาปีที่ 4	38	23	61
มัธยมศึกษาปีที่ 5	49	43	92
มัธยมศึกษาปีที่ 6	19	29	48
รวมมัธยมศึกษาตอนปลาย	106	95	201
รวมทั้งหมด	268	228	496

13. โรงเรียนได้รับการประเมินภายนอกจาก สมศ. ครั้งสุดท้ายระหว่างวันที่ 6-7-8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550

14. โรงเรียนได้รับการประเมินภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด ครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2550

15. ผลงานดีเด่นของโรงเรียน (สำรวจ 2 ปีการศึกษาที่ผ่านมา)

15.1 นางสาวจิราพร ชูเชิด ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ให้เข้าพบ นายกรัฐมนตรี เนื่องในวันเด็กแห่งชาติ 12 มกราคม พ.ศ. 2551 ในฐานะนักเรียนที่ทำชื่อเสียงให้กับประเทศด้านคุณธรรมจริยธรรม

15.2 นางสาวสุธิดา อุชิ และนายอิทธิ เล็งฮัง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านการคัดเลือกจาก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.มหาสารคาม ให้ไปศึกษาดูงานที่ประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 5-17 พฤศจิกายน 2550

15.3 นางสาวนิตยา ภาณิชศิริ นักเรียนรางวัลพระราชทาน ม.ปลาย ระดับเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ประจำปีการศึกษา 2548

15.4 เด็กหญิงจิราพร ชูเชิด นักเรียนรางวัลพระราชทาน ม.ต้น ระดับจังหวัด มหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2548

15.5 นางสาววีรัญญา มหามาต นักเรียนรางวัลพระราชทาน ม.ปลาย ระดับเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 ประจำปีการศึกษา 2549

15.6 เด็กหญิงจิราพร ชูเชิด นักเรียนรางวัลพระราชทาน ม.ต้น ระดับจังหวัด ประจำปีการศึกษา 2549 และเป็นตัวแทนจังหวัดแข่งขันระดับภูมิภาค

15.7 นักเรียนได้รับรางวัลเหรียญทอง กีฬามวยไทยสมัครเล่นระดับเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 3 ปีซ้อน

15.8 วงดุริยาง ขลุ่ยไทยได้รับเกียรติให้อัญเชิญฟ้าไตรพระราชทานนำอุปสมบทหมู่เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล ที่อำเภอบรบือ

15.9 รางวัลเหรียญทองแดง ระดับประเทศ “หนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม” หลักสูตรท้องถิ่นวิถีชีวิตกับคอนปู้ตา ปีการศึกษา 2547

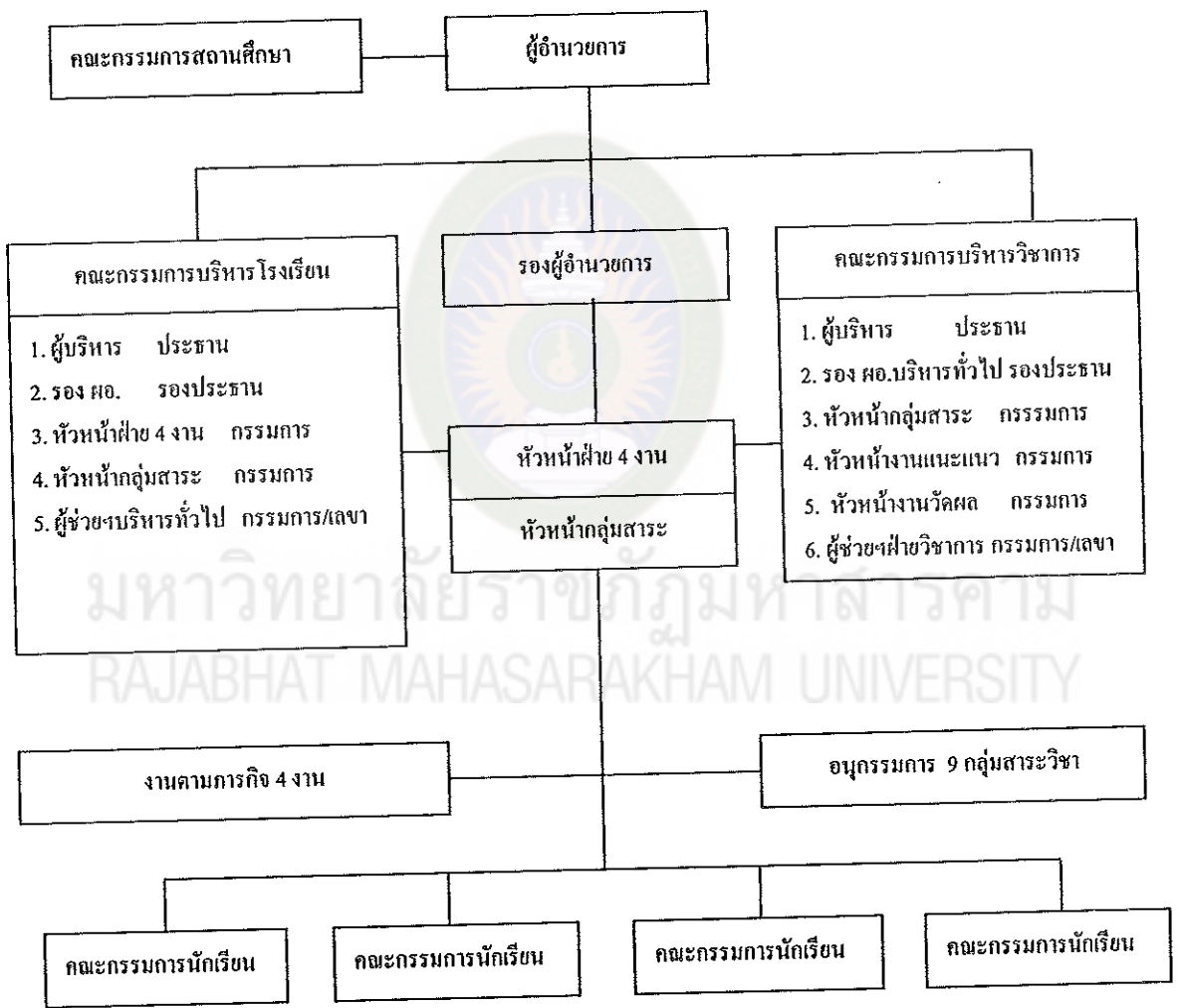
15.10 รางวัล “ดีเยี่ยม” ระดับ สพท.มค.2 ในโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม “หลักสูตรท้องถิ่นวิถีชีวิตกับคอนปู้ตา” ปีการศึกษา 2549

15.11 รางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 ยอดเยี่ยม ประจำปี 2549 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

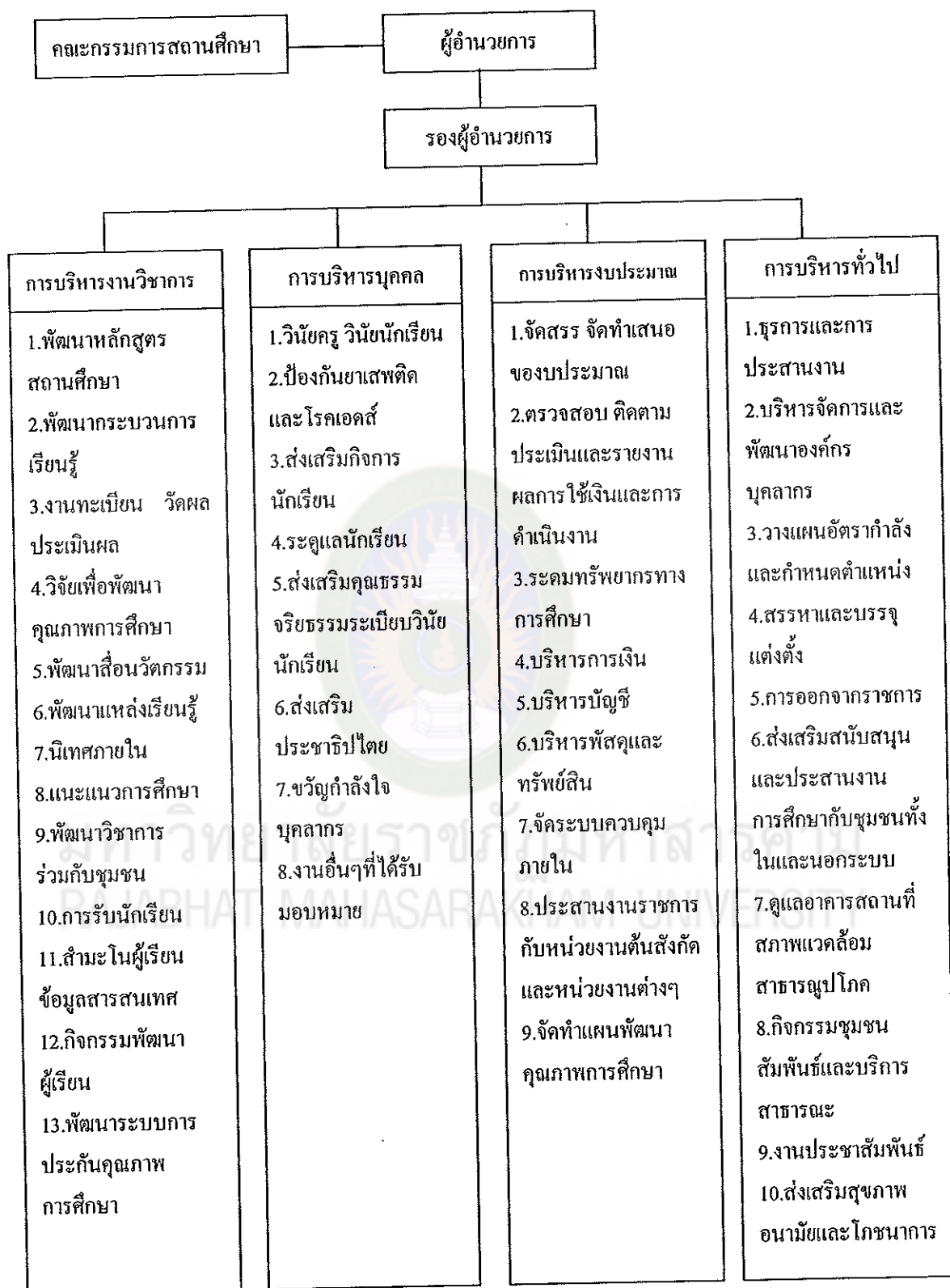
16. สภาพชุมชนโดยรอบ

สภาพชุมชน ขนาดประชากรในเขตพื้นที่บริการ ศาสนา อาชีพ สภาพเศรษฐกิจ (รายได้ต่อหัว) สภาพสังคม/ชุมชน (ชีวิตความเป็นอยู่ ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษากับชุมชน ระดับความเข้มแข็งของชุมชน) ภูมิปัญญาชาวบ้าน รายละเอียด ดังนี้

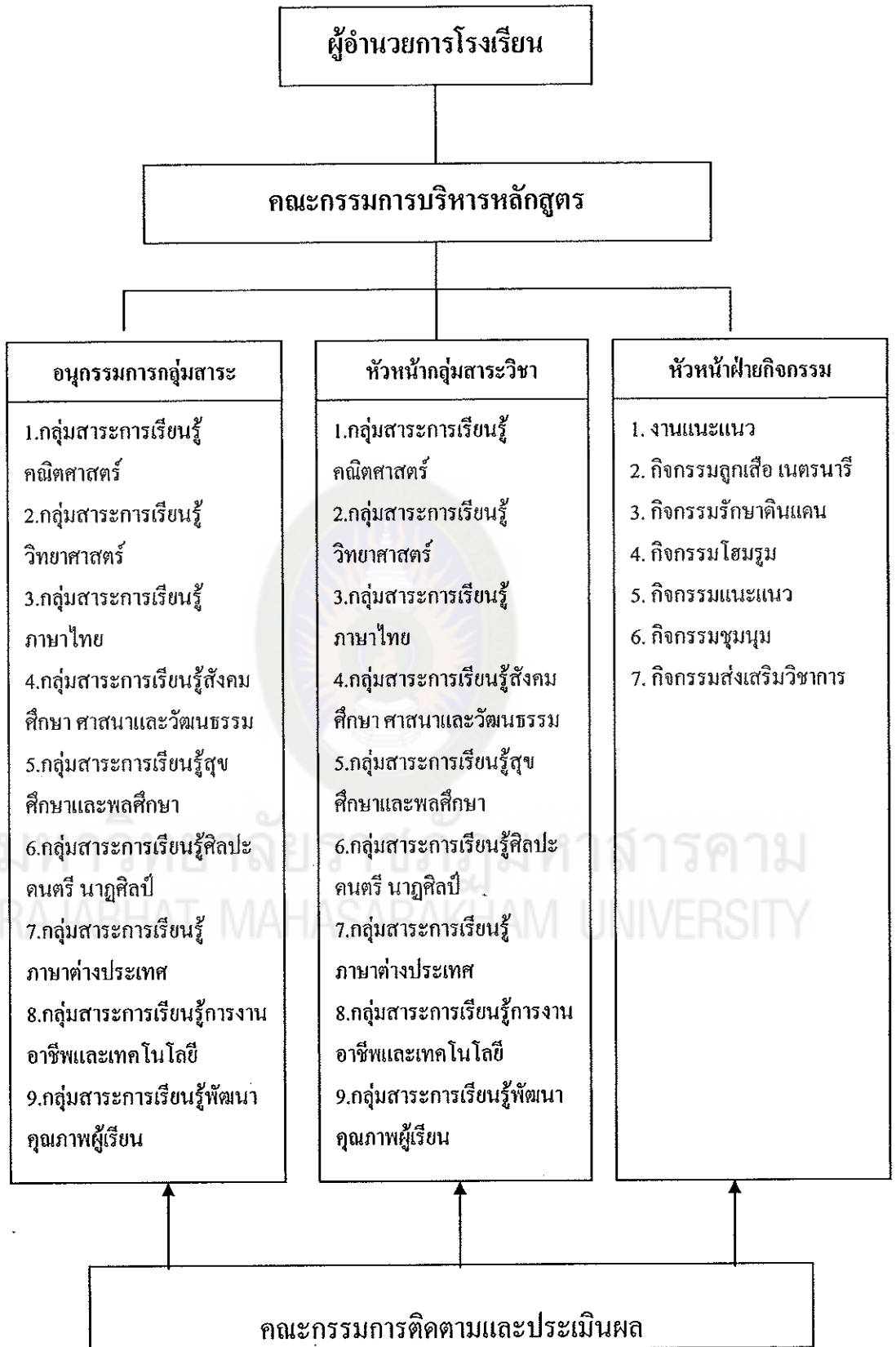
- ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3
- ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา รายได้เฉลี่ย 25,000 ต่อปี
- ผู้ปกครองส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ

แผนภูมิที่ 17 โครงสร้างในการบริหารโรงเรียนยางวิทยาคม

แผนภูมิที่ 18 โครงสร้างการบริหารงานตามภารกิจโรงเรียนยางวิทยาคม

แผนภูมิที่ 19 โครงสร้างการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ โรงเรียนยางวิทยาคม

17. มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนบางวิทยาคม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐาน การศึกษาปฐมวัย เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแลและติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ดังนี้

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่น ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดีและมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำและมี ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหาร และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้
สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่าง
หลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่
ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิ
ปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทาง
ศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน
โรงเรียนยางวิทยาคม ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในวันที่ 7, 8,
9 กุมภาพันธ์ 2550 โดยการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธ
กิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา
หลักการบริหารแบบมี ส่วนร่วม การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษา
ให้มีคุณภาพทั้งด้านผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน การบริหารงาน สนองความต้องการของ
ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ
ชมรมผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและจากผลการดำเนินงาน ส่งผลให้ได้รับการ
ประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ให้ได้ ระดับ ผ่านเกณฑ์คุณภาพดั่งตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. ของโรงเรียนยางวิทยาคม

การศึกษาขั้นพื้นฐาน	ผลประเมิน อิงเกณฑ์		ผลประเมิน อิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย ของ ผล ประเมิน	ผลการ รับรอง มาตรฐาน คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	คะแนน	ระดับ คุณภาพ		
ด้านผู้เรียน						
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึง ประสงค์	3.43	ดี	3.00	ดี	3.22	ได้
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิต ที่ดี	3.68	ดีมาก	4.00	ดีมาก	3.84	ได้
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมี สุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ คณิตรี และกีฬา	3.20	ดี	3.00	ดี	3.10	ได้
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มี ความคิดสร้างสรรค์ คิด ไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	3.34	ดี	3.00	ดี	3.17	ได้
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	2.28	พอใช้	2.00	พอใช้	2.14	ไม่ได้
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะใน การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง	3.38	ดี	3.00	ดี	3.19	ได้
มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะใน การทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติ ที่ดีต่ออาชีพสุจริต	3.41	ดี	3.00	ดี	3.21	ได้
มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่ รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ	3.40	ดี	3.00	ดี	3.20	ได้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การศึกษาระดับพื้นฐาน	ผลประเมิน เชิงคุณภาพ		ผลประเมิน เชิงสถานศึกษา		ค่าเฉลี่ย ของ ผล ประเมิน	ผลการ รับรอง มาตรฐาน คุณภาพ
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ คุณภาพ	คะแนน	ระดับ คุณภาพ		
มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถ ในการจัดการเรียนการสอนอย่าง มีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ	3.83	ดีมาก	3.00	ดี	3.42	ได้
ด้านผู้บริหาร						
มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะ ผู้นำและมีความสามารถในการ บริหารจัดการ	3.89	ดีมาก	3.00	ดี	3.45	ได้
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการ จัดองค์กร / โครงสร้างและการ บริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบ วงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา	3.38	ดี	3.00	ดี	3.19	ได้
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการ จัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.59	ดีมาก	3.00	ดี	3.30	ได้
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามี หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและ ท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่ เอื้อต่อการเรียนรู้	3.60	ดีมาก	3.00	ดี	3.30	ได้
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษา ส่งเสริมความสามัคคีและ ความร่วมมือกับชุมชนใน การพัฒนาการศึกษา	3.27	ดี	4.00	ดีมาก	3.64	ได้
ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. ☒ ได้ ☐ ไม่ได้						

สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ
โรงเรียนยางวิทย์าคม อำเภอปรือ จังหวัดมหาสารคาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วีรศักดิ์ ตะหนอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โรงเรียนคอนตาลดงบังวิทยา อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) 2 วงรอบ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาระบบการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โรงเรียนคอนตาลดงบังวิทยา ก่อนการพัฒนาโรงเรียนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลพัฒนาคุณภาพการศึกษาแต่ยังไม่ครอบคลุม มีวิธีการเก็บที่ไม่เป็นระบบ มีการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัด แต่ไม่ถูกต้องตามขั้นตอน ข้อมูลไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่ได้นำผลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนางานและไม่มีการเผยแพร่การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนางานรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์การประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ AIC การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศการศึกษา ผลการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ที่ถูกต้อง สมบูรณ์เป็นปัจจุบัน ในด้านระบบการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ประกอบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลครอบคลุมตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตามแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์พร้อมนำเสนอหน่วยงาน และด้านระบบการเผยแพร่รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การเผยแพร่ภายในสถานศึกษา การเผยแพร่ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา และการเผยแพร่ต่อหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง แต่ยังมี ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 4 คน ที่ยังไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์ผลข้อมูลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ได้รับการออกแบบไว้ในคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบดังกล่าวตามที่ต้องการได้ เนื่องจากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีจำนวนมาก ประกอบกับมีระยะเวลาจำกัด ทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเกิดความสับสนในการวิเคราะห์ ซึ่งกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าเห็นชอบร่วมกันให้มีการจัดกิจกรรมการนิเทศการใช้ระบบการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ด้านการวิเคราะห์ผลข้อมูลการดำเนินงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพิ่มเติมในวงรอบที่ 2 ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทั้ง 4 คนมีความรู้ ความเข้าใจ

และสามารถนำระบบการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีไปใช้ได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน

ประเสริฐ สระแก้ว (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้น พื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้งโดยรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามสภาพ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกสถานภาพ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูผู้สอน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความคิดเห็นของครูวิชาการ กับครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูวิชาการเห็นว่ามีผลการดำเนินงานมากกว่าครูผู้สอน ส่วนผู้บริหารสถานศึกษากับครู วิชาการและผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนไม่แตกต่างกัน

วิสิทธิ์ สังฆะมณี (2549 : 132) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาด้านผู้เรียน โรงเรียนชุมชนบ้านประดู่ชัย อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการ ดำเนินงานขาดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ พัฒนาระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาที่สมบูรณ์ ขาดการวิเคราะห์มาตรฐาน / ตัวบ่งชี้ และการกำหนดสภาพความสำเร็จ จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าการวางแผนงานพัฒนาระบบ ประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนชุมชนบ้านประดู่ชัย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางแก้ไขและร่วมกันศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ การศึกษา ที่โรงเรียนจิวหวานศึกษาคาร อำเภอโพหนอง จังหวัดร้อยเอ็ด นำผลที่ได้พัฒนา ความรู้ความเข้าใจมาสรุปเป็นหลักการจากนั้นเชิญวิทยากรให้ความรู้ พร้อมทั้งแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบงานด้านมาตรฐาน / ตัวบ่งชี้ ด้านผู้เรียน จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์วิพากษ์ เพื่อ ดำเนินการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านผู้เรียนในคอมพิวเตอร์ให้ได้ มาตรฐานและมีคุณภาพ ปัญหาที่พบคือเอกสารที่นำมารวบรวมยังไม่สมบูรณ์ทำให้ไม่สามารถ ที่จะทำคู่มือและจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และทำให้การดำเนินการ ประเมินผลยังไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีการพัฒนาอีกวงรอบพบว่ากลยุทธ์การประชุมเชิง ปฏิบัติการ ซึ่งมี 2 กิจกรรมที่ยังไม่บรรลุผล คือ กิจกรรมพัฒนาระบบและกิจกรรม

ประเมินผลงาน พบว่าบุคลากรมีความตั้งใจพร้อมทั้งแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการจัดระบบประกันคุณภาพมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ ด้านผู้เรียนและกำหนดสภาพความสำเร็จ จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์วิพากษ์ เพื่อดำเนินการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านผู้เรียนในคอมพิวเตอร์ให้ได้มาตรฐาน และจัดทำคู่มือการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาทำให้การประเมินผลประสบความสำเร็จ

ศิริ ถีอาสนา (2549 : 134) ได้พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ : กรณีศึกษา ทำการพัฒนาตัวชี้วัดแต่ละตัวด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การวางแผน ปฏิบัติการตามแผนและสังเกตเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการสะท้อนผลการปฏิบัติ ได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการบริหารคุณภาพของ Balanced Scorecard, Total Quality Management, Result Based Management และ Benchmarking มาใช้ในขั้นตอนของการวัดผลและประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย ทำการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการของตัวชี้วัดต่างๆ พบว่า สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จำนวน 11 ตัว ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 1 จำนวนของแผนการสอนแบบบูรณาการ ตัวชี้วัดที่ 2 จำนวนครั้งที่ครูได้รับการนิเทศการสอน ตัวชี้วัดที่ 3 จำนวนข้อสอบวัดทักษะวิชาชีพ ตัวชี้วัดที่ 4 จำนวนครั้งที่มีการจัดกิจกรรมสันทนาการด้านกีฬาฟุตบอล ตัวชี้วัดที่ 5 ร้อยละของนักศึกษาได้รับการจัดบริการแนะแนว ตัวชี้วัดที่ 6 ร้อยละของนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมต่างๆ ตัวชี้วัดที่ 7 จำนวนโครงการดีเด่นของนักศึกษาที่ได้รับการดูแลความประพฤติ ตัวชี้วัดที่ 8 จำนวนโครงการดีเด่นของนักศึกษา ตัวชี้วัดที่ 10 จำนวนกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะวิชาชีพแก่ชุมชน - ท้องถิ่น ตัวชี้วัดที่ 12 จำนวนของนักศึกษาที่ไปใช้บริการห้องสมุด และตัวชี้วัดที่ 15 จำนวนงานวิจัยที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียน ส่วนตัวชี้วัดที่มีผลการประเมินไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีจำนวน 4 ตัวดังนี้คือ ตัวชี้วัดที่ 9 จำนวนงานวิจัยในชั้นเรียนของครู ตัวชี้วัดที่ 11 จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรมด้านทักษะวิชาชีพเฉพาะ ตัวชี้วัดที่ 13 จำนวนผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงวุฒิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่ 14 ร้อยละของนักศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบในด้านการจบหลักสูตรและผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับระบบที่พัฒนาขึ้นว่ามีความเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชา ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้เสนอแนะโรงเรียนที่รับการทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพภายในว่า สำหรับตัวชี้วัดที่มีลักษณะซับซ้อนยุ่งยากต่อการปฏิบัติ โรงเรียนยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะพัฒนาปรับปรุงด้วยตนเอง ต้องอาศัยนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคลากรจาก

ภายนอก แม้มีผลการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายก็ตาม เช่นตัวชี้วัดที่ 1, 3, 7, 8 และ 9 เป็นต้น โรงเรียนควรกำหนดเป็นนโยบายสำคัญและเร่งด่วนมีแผนงาน / โครงการรองรับเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพต่อไป

วิทยา ใจวิไล (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพศึกษาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาวิจัยโดยสรุปมีดังนี้

1. มีสถานศึกษาอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่มีความพร้อมในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความเข้าใจในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างแท้จริง
2. พบปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้ ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และด้านการดำเนินงานของสถานศึกษา มีปัญหาหรืออุปสรรคอยู่ในระดับมาก
3. บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความต้องการเข้าร่วมประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในระดับมาก
4. ผู้ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความรู้พื้นฐานที่มีอยู่เดิมเกี่ยวกับประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในระดับน้อย ส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องการเขียนรายงานผลการประเมินมากที่สุด รองลงมาในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การเตรียมความพร้อมด้านการดำเนินการ และด้านการรายงานผล หลังจากดำเนินการประชุมชี้แจงไปแล้วประมาณ 3 เดือน สถานศึกษาได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแล้ว ร้อยละ 24.33 เริ่มดำเนินการ ร้อยละ 47.32 และยังไม่ได้ดำเนินการ ร้อยละ 28.35

6. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย พบว่า ควรนิเทศ ติดตามการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควรจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยต้นสังกัด และควรมีการจัดทำเอกสารแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แจกจ่ายให้กับสถานศึกษาทุกแห่ง ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง

นิത്യ โนนเนียม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้นประชาสรรค์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองแป้น

ประชาสรรค์ ตั้งกีดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ดำเนินการพัฒนาโรงเรียน
 ผู้การประกันคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 โดยผู้บริหารใช้หลักการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มี
 ส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งในขั้นตอนการวางแผน ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการสังเกตและ
 ขั้นการสะท้อนผล ทำให้โรงเรียนบ้านทรายขาวหนองเป่าประชาสรรค์ ได้รับการพัฒนาให้มี
 คุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพิ่มขึ้นและได้รับการประเมินคุณภาพ
 ภายนอก สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ให้มีคุณภาพระดับดี
 10 มาตรฐานและระดับคุณภาพพอใช้ 4 มาตรฐานรวม 14 มาตรฐานของการประเมิน
 คุณภาพภายนอกกรอบแรก

เฉลียว พุ่มฉัตร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบ
 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดมาบพระจันทร์ (รัฐบำรุงประชาวิทยา)
 ผลการศึกษา พบว่า 1) การสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญใน
 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามากขึ้น 2) กำหนดความต้องการร่วมกัน รวบรวม
 ข้อมูล เพื่อการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ สถานศึกษามีการวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย/
 ข้อจำกัดของสถานศึกษา รวบรวมข้อมูลสารสนเทศใช้ตัดสินใจในการบริหารจัดการ
 3) การวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดจุดพัฒนา และการวางแผนปฏิบัติการ สถานศึกษาได้มีการ
 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา / แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปีและแผนนิเทศ
 ภายในเพื่อกำกับติดตาม 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาได้
 แต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ได้ดำเนินการตามแผน และมีการรายงานผลการดำเนินงาน
 อย่างต่อเนื่อง 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา สถานศึกษามีการตรวจสอบ
 และการทบทวนความเหมาะสมของวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์การเรียนรู้
 กับมาตรฐานหลักสูตร ระดับความสำเร็จ กระบวนการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วม
 6) การประเมินตนเองของสถานศึกษา สถานศึกษามีการประเมินตนเอง ระดับปฐมวัย และ
 ระดับประถมศึกษา ผลการประเมินอยู่ระดับดีและดีมากทุกมาตรฐาน 7) การเขียนรายงาน
 คุณภาพการศึกษา สถานศึกษาการเขียนรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เสนอรายงาน
 คุณภาพการศึกษาและจัดประชาสัมพันธ์ให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้รับทราบ
 8) การเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา สถานศึกษามีผลงานด้านงานวิชาการ การบริหารจัดการ
 การศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพ และมีการเผยแพร่ผลงานต่างๆ ให้กับหน่วยงานการศึกษาและ

สาธารณชน 9) การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพ ปัจจัยและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในเพื่อวางแผน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครู ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษา มีความพึงพอใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เกษมสุข เพชรดี (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษากการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนบัวงามวิทยา จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นการรายงานการประเมิน โครงการโดย การประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal – Based Model) ในการประเมินคุณภาพ การศึกษาโดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการศึกษาของกรมสามัญศึกษา โดยผลการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

1.1 ผลการดำเนินงานด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับดี ($\bar{X} = 4.02$)

1.2 ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอยู่ในระดับดี

($\bar{X} = 3.75$)

1.3 ผลการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับดี

($X = 3.98$)

2. การดำเนินงานโครงการมีผลกระทบในทางที่ดี ดังนี้

2.1 ระดับคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาจากผลการประเมินภายนอก (สมศ.) โดยรวมอยู่ในระดับ 3 และมีความสอดคล้องกับผลการประเมินตนเองของโรงเรียน

2.2 ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนในปีการศึกษาที่พัฒนาสูงกว่าปี การศึกษาก่อนการพัฒนา

2.3 พฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางตามความคิดเห็นของ ครูหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 พฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางตามความคิดเห็นของ นักเรียนหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตาม ความคิดเห็นของครูหลังพัฒนามีความพึงพอใจสูงกว่าก่อนการพัฒนามีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

เชิดศักดิ์ ศุภโสภณ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนสงวนหญิง : การประยุกต์ระบบคุณภาพ ISO 9002

ผลการวิจัย พบว่า 1) โรงเรียนได้ดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียน สวงวนหญิง โดยการประยุกต์ระบบคุณภาพ ISO 9002 มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกและการประเมินคุณภาพภายใน ผลการ ประเมินตามมาตรฐานของผู้ประเมินคุณภาพของโรงเรียน ผลการประเมินส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับคุณภาพดี 2) เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินความพึงพอใจในปีการศึกษา 2547 กับปี การศึกษา 2548 พบว่า กลุ่มผู้ประเมินมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในปี การศึกษา 2548 สูงกว่าปีการศึกษา 2547 จำนวน 12 ด้าน และลดลง จำนวน 2 ด้าน แต่ เมื่อพิจารณาค่าร้อยละเฉลี่ยของทั้งสองด้าน พบว่า มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก และ ระดับปานกลางคงเดิมทั้ง 2 ปีการศึกษา 3) จากการทดสอบความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องกับการ จัดการศึกษา 11 ด้าน เป็นรายกลุ่มตามกลุ่มผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง กรรมการ สถานศึกษา มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ส่วนการทดสอบรายครูในด้านอื่นๆ พบว่า บางคูมี ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน และบางคูมีความพึงพอใจแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 และ 4) จากการศึกษาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ผลที่ผู้เรียนได้รับ พบว่า ตัวแปรที่ สามารถพยากรณ์ผลที่ผู้เรียนได้รับ ได้แก่ ด้านความปลอดภัยจากอบายมุขและความรุนแรง ด้านการปฏิบัติการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครู ด้านการประเมินผลแนวใหม่ และ ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 นี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์ผลที่ ผู้เรียนได้รับ ร้อยละ 48.0 ส่วนอีกร้อยละ 52.0 จะเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ นำมาพิจารณา

นวพร จูทอง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาโรงเรียนวิเชียรชม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ในประเด็นการเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน การดำเนินการประกัน คุณภาพภายใน และการจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา และการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
2. การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย การประเมินผล การปฏิบัติงานที่ผ่านมา เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนพัฒนาการศึกษา จากนั้นนำแผนไปดำเนินการ

ขณะดำเนินการมีการติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาปรับปรุงต่อไป

3. การจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการข้อเสนอแนะในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในแต่ละขั้นตอนควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ อย่างชัดเจน และการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรมุ่งเน้นที่การพัฒนา ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

แมคคอย (McCoy. 2001 : 166) ได้จัดทำการศึกษาการพัฒนาแผนปรับปรุง ห้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 โรงเรียน โดยนำครู ผู้บริหารและผู้ปกครองนักเรียนรวมกัน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดประสิทธิภาพของแผนการ ในการระบุความต้องการทางวิชาการทั้งโรงเรียนและจะ กำหนดว่าจะปรับปรุงอย่างไรบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกันประชุมกันในกลุ่มงานและกลุ่มย่อย เพื่อทบทวนแผนปรับปรุงห้องถิ่นปัจจุบัน ตรวจสอบข้อมูลทางวิชาการของนักเรียนอันเป็นการสนับสนุน โปรแกรมเดิมที่มีอยู่รวมทั้งการแทรกแซงแลเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติการการ นำไปใช้ และการประเมินแผนดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดร่วมเกิดขึ้นคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 2 โรงเรียนที่นำการวางแผนปรับปรุงห้องถิ่น ไปใช้นั้นจะต้อง กล่าวถึงก่อนสร้างกระบวนการที่เป็นพื้นฐานของการปฏิรูปโรงเรียน ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรม โรงเรียน เวลาที่เป็นอุปสรรค การมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองการใช้ข้อมูลทางวิชาการ ของนักเรียนอย่างเหมาะสม และการนำแผนไปใช้เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว การวางแผนปรับปรุงห้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายก็เชื่อมโยงความต้องการของ นักเรียนเข้ากับการแทรกแซงที่เหมาะสม และกับทรัพยากรที่มีอยู่จึงเป็นผลที่เกิดขึ้นที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีวินัยในการประยุกต์ใช้บางประการผู้นำโรงเรียนต้องชี้ นำ กระบวนการและส่งเสริมการร่วมมือกันปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น ครูและผู้ปกครองต้องมีความรู้สึกว่าเป็นสิทธิ์ และความรับผิดชอบในกระบวนการแล้วผลที่เกิดขึ้นจะต้องมองเห็นได้ เมื่อเสร็จสิ้นครบวงจรประจำปี ของกระบวนการแล้ว ชั้นเรียน โรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนก็สามารถจะมีวิวัฒนาการไปเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งก่อตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือการปฏิบัติ นั้นได้

บั๊ก (Bugg. 2000 : 4330-A) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนปรับปรุงโรงเรียนของคณะกรรมการการศึกษาแห่งรัฐ

อิลินอยส์ อันเป็นตัวช่วยในการพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระบบในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของรัฐในการศึกษาได้หาทางกำหนดขอบเขตที่โรงเรียน 2 โรงเรียนได้ใช้โปรแกรมประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้ทราบกระบวนการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง แบ่งการดำเนินการศึกษาออกเป็น 3 ระยะ แต่ละระยะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลต่างกันผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้ 1) ก่อนนำโปรแกรมการประกันคุณภาพการศึกษา และการวางแผนการปรับปรุงโรงเรียนเข้ามาใช้โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 2 โรงเรียนไม่เคยมีโครงสร้างที่จัดทำอย่างเป็นทางการเพื่อปรับปรุงโรงเรียนมาก่อน 2) ในขณะที่โรงเรียนในชนบทสามารถใช้กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาอันเป็นตัวช่วยในการพัฒนาโครงสร้างการปรับปรุงโรงเรียนซึ่งจัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการได้แล้วนั้น โรงเรียนในเมืองยังไม่สามารถนำวิธีการดำเนินงานดังกล่าวมาใช้ให้ประสบความสำเร็จได้ 3) โปรแกรมการประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลทางบวกต่อกลยุทธ์การสอนที่ใช้ในโรงเรียนทั้ง 2 โรงเรียนนั้น 4) ถึงแม้ว่าโปรแกรมการประกันคุณภาพการศึกษาจะปรากฏว่าประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการบอกลักษณะของประเด็นปัญหาการปรับปรุงโรงเรียน แต่อาจจะถูกโต้แย้งได้ว่าในสภาพแวดล้อมบางสภาพอาจจะไม่มีการจัดทำโครงสร้างเพื่อให้โรงเรียนได้กล่าวถึงปัญหาดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จได้ 5) กรอบงานการประกันคุณภาพการศึกษามีศักยภาพมากพอที่จะช่วยให้โรงเรียนได้พัฒนาวัฒนธรรมการปรับปรุงโรงเรียนอย่างต่อเนื่องได้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีตัวแปรต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำ และทรัพยากรด้านการเงินกระบวนการนี้จึงยังไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวได้

โฟลิต (Flout, 2000 : 61 (11A)) วิจัยเรื่อง ผลกระทบของรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกต่อโรงเรียนในมลรัฐอิลินอยส์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่า การมีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินงานจากภายนอกจะมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนแบบบูรณาการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการประเมินภายนอก ได้ระบุให้เห็นถึงประเด็นบรรยากาศการเรียนรู้ และถึงแม้ว่ารายงานนี้ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐ แต่มีหลักฐานอ้างอิงน้อยมากในการปรับปรุงหลักสูตร การประเมิน และกลยุทธ์การสอน ส่วนการสนับสนุนจากชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนไม่ได้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมที่กำหนด ผลการวิจัย พบว่ารายงานการประเมินภายนอก และรายงานข้อคิดเห็นจากโรงเรียนแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่องและความพยายามในการพัฒนาหลายอย่าง

ยังไม่ต่อเนื่องและไม่อาจบ่งบอกได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการประกันคุณภาพไม่ได้

เอเทรีย (Atria. 1999 : 60 (12A)) การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์ ต่อทัศนคติของครูโรงเรียนรัฐบาลในการทำแผนพัฒนาโรงเรียน ในเมืองรัฐชิคาโก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐ อิลลินอยซ์ ต่อทัศนคติของครู โรงเรียน รัฐบาลในเมืองรัฐชิคาโกเกี่ยวกับแผนพัฒนาโรงเรียน กระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กรและทฤษฎีแรงจูงใจ เนื่องจากทัศนคติเป็นส่วนประกอบหลักในทั้งสองทฤษฎีนี้ ทัศนคติของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า ครูมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาของมลรัฐอิลลินอยซ์

ปีเตอร์ (Peter. 1993 : 76) ได้นำเสนอแนวคิดและกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาประเทศออสเตรเลีย โดยในขั้นแรกกล่าวถึงความจำเป็นของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งให้เห็นว่าคุณภาพมีความสำคัญต่อการศึกษายังยิ่ง จากนั้นได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยต้องยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาการเรียนรู้อย่างชัดเจน ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีการตัดสินใจโดยใช้ฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ กำหนดระบบและวิธีการควบคุมคุณภาพทั้งในส่วน of กระบวนการและผลลัพธ์และมุ่งมั่นให้สถานศึกษาเป็นเสมือนองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการวางแผนการจัดการดำเนินงานคุณภาพเชิงรุก และได้มีการสรุปการประกันคุณภาพการศึกษาว่าไม่สามารถรับประกันคุณภาพของตัวผู้เรียนได้ แต่กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถใช้เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องได้

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในประเด็นต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการวางแผนประกันคุณภาพการศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การพัฒนาปรับปรุงมาตรฐาน และการเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า มีความแตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก สำหรับปัญหา

ส่วนใหญ่ที่พบ คือ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย สภาพการจัดการการศึกษาไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โรงเรียน ระบบการตรวจสอบ ระบบการประเมิน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา แสดงให้เห็นว่าเป็นการดำเนินงานที่เป็นระบบขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเองประจำปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ (สพศ.) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเร่งรัดการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะการวิเคราะห์มาตรฐาน / ตัวบ่งชี้ การกำหนดความสำเร็จและการเขียนรายงานการประเมินตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาการประกันคุณภาพให้ได้มาตรฐานต่อไป